

SADALA KOOLI ÕPPEKAVA (lasteae)

Sisukord

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	2
2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	2
2.1. Päevakava koostamise põhimõtted	2
2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus	3
2.3. Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse põhimõtted liitühmas.....	3
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID NING PÕHIMÕTTED	4
3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	4
3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	4
4. LAPSE ÜLDOSKUSTE ARENG JA EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI.....	6
4.1. Mänguoskused	6
4.2. Tunnetus- ja õpioskused.....	8
4.3. Sotsiaalsed oskused.....	10
4.4. Enesekohased oskused	12
5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI	13
5.2. Valdkond Mina ja keskkond.....	14
5.3 Valdkond <i>Keel ja kõne</i>	32
5.4. Valdkond <i>Matemaatika</i>	41
5.5. Valdkond <i>Kunst</i>	44
5.6. Valdkond <i>Muusika</i>	50
5.7. Valdkond <i>Liikumine</i>	54
6. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	58
7. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS ..	60
8. EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPE	60
9. LASTEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	62
10. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	63

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Sadala Kooli tegutsemisvormiks on koolieelne lasteasutus (edaspidi lasteaed) ja põhikool, mis tegutsevad ühe asutusena. Kool võimaldab koolieast nooremate laste hoidu ja alushariduse omandamist ning õpilastele põhihariduse omandamist esimesel ja teisel kooliastmel. Lasteaed on kuni seitsmeaastastele lastele ning vanematele lastele, kelle koolikohustuse täitmine on nõustamiskomisjoni otsusega ühe õppeaasta võrra edasi lükatud.

Lasteaialaste muusika- ja liikumistegevused toimuvad kooli osa spordi- ja klassiruumides ning õpetajad on ühised. Lasteaia ruumid on kooliruumidest ümberehitatud lasteaia jaoks sobivalt 2015. aastal. Lasteaia õueala asub kooli õuealaga ühisel alal.

Lasteaia üritused on osaliselt korraldatud ühiselt kooli osaga ning osaliselt toimuvad eraldi.

Lasteaed on avatud ja lapsekeskne, toetab lapse perekonda, soodustades lapse kasvamist ja arenemist. Siin arvestatakse lapse ealiste, sooliste ja individuaalsete iseärasustega ning luuakse tingimused lapse igakülgseks arenguks. Lasteaias toimub õppe- ja kasvatustöö eesti keeles.

Laps õpib looduses ja loodusest, kus toimub uurimisele baseeruv õpe, mis põhineb laste huvitatusel, õpi- ja uudishimul. Tegevus lähtub laste vajadustest ja eeldustest ning õppe- ja kasvatustöö toimub koduloolisel üldõppel. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest lähemalt kaugemale, üksikult üldisele, lihtsamalt keerulisemale.

Lasteaed on koht, kuhu lapsed tahavad tulla ja neil on siin hea olla.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Lasteasutuses toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles. Õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks on lasteasutuse õppekava, mis vastab koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale.

2.1. Päevakava koostamise põhimõtted

Päevakava on koostatud lähtuvalt "Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast" ning sõltuvalt lasteasutuse lahtioleku ajast ja laste vanuserühmast. Päevakava koostamisel on võimaluse korral arvestatud laste individuaalsete vajadustega. Päevakava on paindlik, mis kindlustab lastele päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng ja vaba tegevus ning täiskasvanute planeeritud õppe- ja kasvatustegevused. Rühmade päevakavad kinnitab igal aastal kooli direktor käskkirjaga.

2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus

Õppeaasta algab 1. septembril. Õppeaasta kestab õppe algusest ühel kalendriaastal uue õppe alguseni järgmisel kalendriaastal. Aktiivne õppeperiood toimub 1. septembrist 31. maini. Suvekuudel ning koolivaheaegadel toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulistel tegevustel ja õues viibimisel.

2.3. Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse põhimõtted liitrühmas.

Õpetaja kavandab õppe- ja kasvatustegevuse ning koostab õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse kava rühmale, kus ta on õpetajaks.

Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi liitrühma tingimustes esteetilises ja turvalises ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.

Planeeritud õppe- ja kasvatustegevus toimub alarühmades, mille arv sõltub rühma vanuselisest koosseisust. Teadmisi ja kogemusi antakse ja eesmäärke täidetakse kolmel erineval meetodil:

- 1) kogu rühm tegeleb ühte liiki tegevusega, kuid igal vanusel on erinev ülesanne sisult ja raskusastmelt;
- 2) tegevus toimub üheaegselt, kuid nooremal ja vanemal alarühmal on see erinev;
- 3) tegevus toimub ainult ühe alarühmaga (teine alarühm mängib iseseisvalt või juhendab neid teine õpetaja).

Planeeritud tegevuste algus võib olla kõigile lastele üheaegne või järkjärguline. Tegevused, mis algavad üheaegselt, lõpevad harilikult noorematele lastele varem. Tervikuna ühise tegevuse (näiteks vaatlus või dramatiseering) kestus on kuni kakskümmend minutit. Järkjärguliselt algavas tegevuses on iseseisvaks tööks planeeritud tegevus tuttav või kordamist vajav materjal. Õpetamisvõtete valik sõltub ülesandest, eesmärkidest ja käsitletavast teemast.

Ühistegevuste tagamiseks on vajalik:

- põhjalikult tunda lapse arengu iseärasusi erinevas vanuses;
- hästi teada õppekava sisu erinevates vanustes;
- tegevuste planeerimisel ja ettevalmistamisel panna lühidalt kirja põhipunktid, et oleks teada, kui kaua ja millises õppetegevuse osas töötada ühe või teise alarühmaga;
- oskuslikult valida tegevuse teema, leides ühist erineva vanuseastme õppesisus, võib tegevuse üles ehitada nii, et ühele alarühmale on teema uus, teisele kinnistav ja kordav;
- esitada kogu rühmale eri raskusastmega ülesandeid ja küsimusi, kusjuures vastuse annab teatava vanuserühma laps;

- tegevuste organiseerimisel ja läbiviimisel ilmutada paindlikkust sõltuvalt teemast ja ülesannetest.

Tegevuskoha valikul arvestavad õpetajad nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgi, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID NING PÕHIMÕTTED

3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on toetada laste kehalist, vaimset ja sotsiaalset (sealhulgas kõlblist ja esteetilist) arengut, et kujuneksid eeldused igapäevaeluga toimetulekuks ja koolis õppimiseks.

Eesmärgid lapse ealisi, soolisi, individuaalseid vajadusi ja iseärasusi arvestades:

- luua võimalused ja tingimused tervikliku isiksuse kujunemiseks, kes on sotsiaalselt tundlik, vaimselt erk, ennastusaldav, kaasinimesi arvestav ja keskkonda väärtustav;
- luua võimalused hoida ja tugevdada lapse tervist ning soodustada tema emotsionaalset, kõlblist, sotsiaalset, vaimset ja kehalist arengut.

Eesmärkidest tulenevad ülesanded:

- luua lapsele arengut soodustav, turvaline keskkond;
- tagada eduelamuse saavutamine;
- toetada lapse loomulikku huvi saada kogemusi ja hankida teadmisi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna kohta, toetada teda ümbritseva mõistmisel ja tervikliku
- maailmatunnetuse kujunemisel;
- soodustada lapse kasvamist vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks;
- suunata last käituma vastavalt oma otsusele tunnustatud käitumisnormide kohaselt ja vajadusel oma käitumist korrigeerima;
- õpetada lapsi olema avatud, teisi arvestavad, tundlikud ja koostöövalmid;
- toetada ja abistada vanemaid õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel, vajadusel neid nõustada.

3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Turvalisus:

tagada laste turvalisus, luua võimalused mängimiseks, õppimiseks, eneseteostamiseks. Luua võimalused uurimiseks, katsetamiseks, olla probleemide leidja ja lahendaja, saavutada iseseisvus ja enesekindlus, tunnustus.

Integreeritus:

võimaldada õppida erinevate mooduste kaudu : vaatlemine – uurimine, õppekäigud, mängimine, võrdlemine – arvutamine, lugemine, kirjutamine, katsetamine, kunst jpm.

Järjepidevus:

õppetegevuse põhimõte – pidev õppimine

- lähemalt kaugemale;
- lihtsamalt keerulisemale;
- kergemalt raskemale;
- õppimiseks piisavalt aega.

Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine:

- Eesti rahvakalendri tähtpäevade ja kommete järgimine;
- aasta-, kuu-, nädala- ja päevarütmiga arvestamine.

Ühistöö: õppimine on vastastikune aktiivne protsess lapse ja täiskasvanu vahel, teiste laste ja keskkondade vahel, millega lapsed kokku puutuvad.

Individaalsus: arvestatakse lapse käesolevat arenguetappi ja sellest lähtuvalt planeeritakse sobivaid tegevusi, et kindlustada **iga lapse** edukus.

Tööviiside ja meetodite valikul arvestatakse Johannes Käisi pedagoogilisi **printsipe:**

- terviklikkus
- lapsepärasmus
- elulähedus
- iseseisvus ja aktiivsus
- koduloolisus
- individaalsus

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel on aluseks lasteaia õppekava, mille põhjal koostatakse oma rühma õppeaasta tegevuskava. Tegevuskavast lähtuvalt toimub planeerimine nädalate kaupa. Nädalaid seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine on paindlik ja võimaldab vajadusel teha muudatusi. Nädalaplaan sisaldab: tegevuse eesmärki, erivaldkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajaminevaid vahendeid. Nädalaplaan on kättesaadav peredele ja teistele rühma tööst huvitatud isikutele. Kellaajaliselt on määratletud liikumistegevused, muusikategevused.

Iga päev sisaldab lõimitud õppetegevust, mis koosneb erinevatest osadest :

- kuulamine ja kõnelemine (lastekirjandus, õppemäng, lavastus, jutustamine jm);
- vaatlemine ja uurimine (vaatlus, õppekäik, katse; ainekirjanduse uurimine);
- võrdlemine ja arvutamine (matemaatika);
- lugemine ja kirjutamine ning selle eeltöö;
- kunstiline tegevus (voolimine, joonistamine, maalimine, kleepimine, meisterdamine).

4. LAPSE ÜLDOSKUSTE ARENG JA EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

4.1. Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mängu ja mängu elemente kasutatakse kõikides tegevustes. Mäng on lapse loomulik viis õppimiseks ja arenemiseks. Laps saab mängu kaudu positiivse õppimise kogemuse.

Õppe- ja kasvatustsotsessi planeerimisel ja läbiviimisel kasutatakse erinevaid mänguliike:

rollimängus mängitakse järgi igapäevasituatsioone;

- vaba mäng on üks oluline järjepidevuse osa lasteaiaaastamikus;
- loovmäng on katsetus lastega mõtlemise ja tundmise abil eksperimenteerida;
- ehitus- ja konstruktsioonimäng;
- liivakastimängud võimaldavad vorme ja kuju praktiliselt katsetada;
- reeglimängud õpetavad end mängureeglitele allutama; liikumis- ja fantaasiamängudes;
- esitatakse tunded ja rõõm liikumises tervikuna;
- strateegiamängud ja lauamängud võimaldavad erinevaid lahendusteid välja mõelda;
- teatrimäng ehk dramatiseering on kindlaksmääratud rollide mängimine etteantud
- tekstiga või improviseerides;
- käpiknukumäng on aktiivne ja elamustele orienteeritud väljendusvorm;
- laulumängud võimaldavad rõõmu ja liikumist.

Mängu kestvus sõltub lapse vanusest ja arengutasemest. Püsivust nõudvate mängude jaoks vajab laps piisavalt aega, mis võib ulatuda 15 - 45 minutini. Täiskasvanu juuresolekul on suur tähtsus. Õpetajast sõltub kas ja kuidas laps mängib, kuidas mängud arenevad.

Mängu juhendamine võib olla otsene või kaudne. Õpetaja turvaline lähedalolek ja juhendamine julgustavad last mängu sukelduma. Vajadusel tuleb mängu sekkuda peenetundeliselt, vältides liigset mängu juhendamist.

Mängu juhendamise kaudu on võimalik õpetaja poolt:

- laiendada mängu temaatikat;
- rikastada ja süvendada mängu sisu;
- arendada lastevahelisi suhteid;
- innustada iseseisvalt mängima;
- hoolitseda mänguvõimaluste eest;
- näidata uute mänguvahendite ja materjalide kasutamise võimalusi;
- tagada reeglipäraselt piisavalt mänguaega.

Eeldatavad mänguoskused vanuseti:

3- aastased lapsed

- Tegutseb üksi või koos täiskasvanuga, aga ei osale ühismängus (paralleelmäng).
- Katsetab mängu esemetega neid tõstes ja paigutades.
- Laps mängib koos teistega, kuid ei määratle veel oma rolli ega organiseeri tegevust (harjutamismäng).
- Laps mängib konstruktiivseid mänge
- täiskasvanu juhendamisel (nt. klotsidega ehitamine).

5- aastased lapsed

- Mängib eakaaslastega.
- Laps mängib eakaaslastega ja neil on tegevuses ühine eesmärk (koosmäng).
- Soovib ja julgeb proovida liituda teiste mängu.
- On võimeline rollimängus ümber kehastuma.
- Mõistab, et teistega suheldes tuleb aktsepteerida üldkehtivaid norme.
- Osaleb kujutluse sümbolilises mängus (kasutab puupulka lusikana).
- Tunneb rõõmu võidust, püüab leppida kaotusega.

6-7- aastased lapsed

- Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma.
- Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.
- Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu.
- Täidab mängudes erinevaid rolle (rollimäng).
- Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
- Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
- Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.

- Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
- Osaleb meelsasti müramismängudes.

4.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

Kuni 3 aastased lapsed

- Laseb täiskasvanul suunata oma tegevust kõne kaudu.
- Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust.
- Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks.
- Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid.
- Plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga.
- Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ja mõistab temale antud korraldusi.
- Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi.
- Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu.

3-4 aastased lapsed

- Tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiseta.
- Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme.
- Keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.
- Osaleb ühistevõttes ning teeb koostööd teistega.
- Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida.
- Järgib lihtsaid reegleid.
- Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi.
- Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluse ja kõne kaudu.

4-5 aastased lapsed

- Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.

- Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.
- Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit.
- Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi.
- Tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.
- Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.
- Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest.
- Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise.

5-6 aastased lapsed

- Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest
- Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet; kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks.
- Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks.
- Plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevuse lõpetada.
- Tegutseb tuttavas olukorras täiskasvanu juhiste järgi.
- Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras.
- Suudab sortida esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.
- Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajalikkust.

6-7 aastased lapsed

- Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
- Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
- Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi.
- Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- Tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi.
- Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.
- Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.

- Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

4.3 Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti

Kuni 3 aastased lapsed

- Saab aru, et inimestel võivad olla erinevad tunded ja emotsioonid.
- Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.
- Väljendab tugevaid emotsiooni, oma mina.
- Järgib ja saab aru reeglitest.
- Jagab mõnikord asju ka teistega.
- Jälgib teisi lapsi ja tegutseb nendega kõrvuti.
- Osaleb täiskasvanut ühistegevustes.
- Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid.
- Oskab jäljendada igapäevaelu rolle ja tegevusi.
- Tunneb rühmas kehtestatud reegleid.
- Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel.

3-4 aastased lapsed

- Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone.
- Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest reaalselt ettekujutust.
- Teab oma nime, vanust ja sugu.
- Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet.
- Eelistab ühte mängukaaslast rühmale.
- Osaleb ühistegevustes eakaaslastega.
- Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses.
- Teab oma sugu ja märkab soolisi erinevusi.
- Püüab täita kodukorra reegleid.
- Väljendab verbaalselt oma tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.

4-5 aastased lapsed

- Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.

- Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses.
- Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest. On tundlik teiste inimeste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.
- Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi.
- Teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab;
- Eelistab sootüübilisi mängu.
- Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust
- Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.
- Teab, et on poiss/tüdruk, identifitseerib end omasoolise vanemaga;
- Jälgib reeglite täitmist teiste poolt;
- Kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt.

5-6 aastased lapsed

- Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses.
- On püüdlik, sõbralik suhetes eakaaslastega ja täiskasvanutega, suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.
- On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.
- Oskab reegleid teistele selgitada.
- Arvestab osaliselt teistega, teeb koostööd.
- Eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprussuhted.
- Ühineb juba käimasoleva tegevusega, jagab teistega oma asju
- Järgib sotsiaalset rutiini.
- Mõistab, et kõrvuti saavad eksisteerida erinevused
- Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt.
- Seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia.

6-7 aastased lapsed

- Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
- Tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu.
- Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise.
- Osaleb rühma reeglite kujundamisel.
- Oskab teistega arvestada ja teha koostööd.
- Loob sõprussuhteid.
- Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest.
- Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel.

- Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- Järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
- Selgitab oma seisukohti.

4.4. Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Eeldatavad enesekohased oskused vanuseti

Kuni 3 aastased lapsed

- Kontrollib oma emotsioone vähesel määral.
- Tajub head ja halba käitumist enda juures.
- Käitumine on enesekeskne.
- Mängib enamasti üksi ega jaga asju.
- Oskab tegutseda koos täiskasvanuga
- Ei taju ohtu.
- Vajab riietumisel rohkesti abi.
- Koristab enda järelt koos täiskasvanuga

3-4 aastased lapsed

- Oskab väljendada ennast kui talle miski ei meeldi.
- Mõistab, kui käitub valesti.
- Mängib teistega kõrvuti.
- Tegutseb täiskasvanuga koos suulise juhendamisega.
- Tajub ohtu vähesel määral.
- Saab aru kui riided on valetpidi ja oskab abi paluda täiskasvanult.
- Koristab täiskasvanu meeldetuletamisel ja suulise juhendamise järgi.

4-5 aastased lapsed

- Suudab öelda, kuidas teine end tunneb konflikt-situatsioonis
- Teab millised on head ja halvad iseloomomadused.
- Koosõlastab mängudes oma tegevuse teiste laste tegevusega.
- Oskab tegutseda täiskasvanu suulise juhendi järgi.
- Teab tervist hoidvaid tegevusi.
- Tuleb enamjaolt toime riietumisega.

- Oskab näha, kas tuba on korras

5-6 aastased lapsed

- Oskab heatahtlikult väljendada oma rahulolematust, suhtub sallivalt heatahtlikusse kriitikasse.
- Oskab kirjeldada kaaslaste häid ja halbu omadusi.
- Oskab iseseisvalt valida mängu teemat.
- Huvitub töö iseseisva tegemise vastu.
- Teab kohti ja tegevusi ja kohti, mis võivad olla ohtlikud.
- Tuleb iseseisvalt toime riietumisega, seob paelu.
- Oskab teha lihtsamaid koristustöid.

6-7 aastased lapsed

- Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada.
- Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi.
- Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
- Algatab mängu ja tegevusi.
- Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest.
- Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda.
- Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.
- Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Õppe- ja kasvatustegevused juhivad lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenevast temaatikast.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu kavandatakse ainekavas järgmistes valdkondades:

- mina ja keskkond;
- keel ja kõne;
- matemaatika;
- kunst;
- muusika;
- liikumine.

5.2. Valdkond Mina ja keskkond

Väikese lapse arengus on olulisel kohal tema ise ning tema lähim ümbrus. Laps õpib lähtuvalt temast endast ja ümbritsevast keskkonnast. Valdkond "*Mina ja keskkond*" toimib teematerviku põhimõttel, mis võimaldab teemade, valdkondade ja eritegevuste ulatuslikku integratsiooni rühmade tasandil lähtuvalt lapsest.

Looduse ja keskkonna teemade käsitus toimub süsteemipärase aastaegade õpetamise kaudu, mis võimaldab tutvuda loodust iseloomustavate rütmiliste muutustega. Aastaajaliste muutuste vaatlemisel, õppekäikude läbiviimisel jne hõlmatakse kogu looduslik kompleks, vastava aastaaja tüüpilised tunnused ja sellega seotud inimese tegevuse muutumine.

5.2.1. Valdkonna *Mina ja keskkond* põhiteemad ja üldeesmärgid

- loodus ja keskkond, sh. kultuuritraditsioonid;
- mina ja tervis;
- liiklus ja turvalisus;
- mina ja töö.

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgiks on, et laps:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) valivad valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunavad last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimivad erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunavad last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta

küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järelt tegema;

5) suunavad last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Põhiteema “Loodus ja keskkond”

Laps:

- tunneb huvi looduse ja keskkonna vastu läbi tunnetamise, uurimise, vaatlemise, kogemise ja leiutamise;
- tutvub taime-, seene- ja loomariigi mitmekesisusega ning elukooslustega;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses;
- tutvub elus ja eluta loodusega;
- tutvub loodust ja keskkonda hoidva ja säästva mõtlemisviisiga;
- oskab näha enda ja teiste tegevuse tagajärgi lähiümbruses;
- saab aru, et tema tegevus mõjutab keskkonda ja vastupidi;
- tutvub tehismaailmaga – inimese loodud maailmaga
- teab, et on olemas erinevad kombed, traditsioonid ja kultuurid;
- mõistab, et on olemas nii tegelikkus kui väljamõeldis.

Sotsiaalne keskkond

Laps:

- oskab orienteeruda endas ja enda ümber;
- väärtustab rahvakalendri tähtpäevi;
- tutvub erinevate elukutsetega;
- õpib tundma oma õigusi ja kohustusi, et tunda end täisväärtusliku ühiskonnaliikmena.

Looduskeskkond

Laps:

- tutvub oma kodukoha loodusega;
- õpib tajuma elusorganismide ja keskkonna vahelisi suhteid ja seoseid;
- õpib tunnetama ennast osana loodusest;
- areneb ökoloogiline mõtteviis;
- oskab hinnata inimtegevuse mõju ümbritsevale keskkonnale.

Tehiskeskkond

Laps:

- tutvub ümbritseva tehiskeskkonnaga – ehitised, kodutehnika, transpordivahendid;

- tutvub jäätmekäitlusega;
- oskab sorteerida prügi.

Põhiteema “Mina ja tervis”

Tervise hoidmist ja tugevdamist tuleb õppida ja õpetada;

Laps:

- väärtustab enda ja teiste tervist, tervena olemise vajalikkust;
- suudab teha valikuid tervislike ja mittetervislike harjumuste vahel;
- mõistab, et tervena olemine sõltub terviklikest valikutest;
- õpib tundma iseennast ja oma keha;
- õpib aru saama oma emotsioonidest ja nendega toime tulema;
- teab, kuidas käituda ohu, õnnetuse ja abivajamise korral;
- on rõõmus ja terve.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 a. laps:

- nimetab oma kehaosasid, oskab neid näidata;
- teeb vahet reaalsusel ja fantaasial;
- iseloomustab oma kasvamist ja seda soodustavaid tegureid;
- teeb vahet sarnastel ja erinevatel nähtustel;
- saab aru haiguste ravi vajalikkusest (rohtu on vaja võtta, süsti on vaja teha jne);
- oskab oma tundeid väljendada;
- räägib oma perest ja sõpradest;
- mõistab ohtusid enda ümber;
- oskab leida seost looduse ja inimese tegevuse vahel;
- oskab küsida nõu ja paluda abi.

Põhiteema “Liiklus ja turvalisus”

Liiklusõpetus on eesmärgistatud, süsteemne ja integreeritud protsess, mille tulemusena laps omandab ohutuks liiklemiseks (jalakäijana, jalgratturina, sõidukis sõitjana) vajalikud teadmised ja harjumused.

- lasteaia toimub lapse ohutu käitumise põhitõdede omandamine täiskasvanu (lapsevanema, õpetaja) eeskujul;
- täiskasvanute ülesandeks on harjumuste kujundamine, et laps tunneks ennast turvaliselt;
- liiklusõpetus toimub jooksvalt kogu õppeaasta jooksul – õppekäigud lähiümbruses ja maanteel, ohutu liiklemise harjumused, liikluskeskkonna taju, teadmised ja oskused, mis toetavad ohutust erinevates liiklusolukordades;
- liiklusõpetuses käsitlevad teemad: sõidutee ületamine, ülekäigurada, liiklusmärgid ja nende

tähendused, liikluseeskiri, liiklusvahendite liigid, turvavarustuse kasutamise vajalikkus (helkur, kiiver, turvatool, turvavöö), jalgrattaga liiklemine, lasterühmaga liiklemine maanteel, ühissõidukis, liiklemine erinevates ilmastikuoludes.

Laps:

- teab ja täidab ohutu liiklemise nõudeid, saab aru reeglite vajalikkusest;
- oskab liigelda (jalakäijana, jalgrattal sõites) oma lähiümbruses ohutusnõudeid täites;
- teab, kuidas käituda õnnetuse korral;
- teab ja täidab ühissõidukis kehtivaid reegleid;
- suudab olla igapäevaselt tähelepanelik liikleja.

Põhiteema “Mina ja töö”

Lapse töö on seotud tema enda eluga. Tööl on alati eesmärk ning see saavutatakse töövahendite oskusliku kasutamisega. Töö lasteaias on seotud mänguga.

- lapsed matkivad mängus täiskasvanute tööd;
- praktilisse töösse lülitatakse praktilisi elemente;
- mänguprotsess võib esile kutsuda vajaduse tööks;
- lapse tutvumine tööga algab vaatlemisest ja kuulamisest ning täiskasvanu aitamisest;
- lapse tööd tuleb austada ja ei tule parandada;
- lasteaias toimub töö lapsega individuaalselt, väikeste rühmade kaupa või kogu rühmaga;

Töö sisu lasteaias:

- rühmaruumides – korrapidamine (laudade katmine, toidu toomisel abistamine, koristamine);
- õuealal – oma mänguväljaku ja liivakasti hooldamine ning ümbruse korrastamine, lehtede ja muru riisumine;
- eneseteenindamine – pesemine, riietumine, kapi korrastamine, söömine, töökoha ettevalmistamine;
- lasteaia täiskasvanute töö, ema ja isa töö tutvustamine.

Lapse töös on oluline:

- reaalsus ja tegelik tegevus;
- töövahendite õige kasutamine;
- täiskasvanu ja lapse koos tegutsemine;
- täiskasvanu eeskuju;
- eesmärgistus ja kasutatav väärtus;
- tööülesande lõpuni tegemine;
- jõukohasus;
- tööle positiivse hinnangu andmine.

Laps:

- õpib töökogemuse kaudu oma ja ka teiste tööd hindama;
- õpib täiskasvanut abistama;
- omandab oskuse oma lemmikute ja sõprade eest hoolitseda;
- saab hakkama eneseteenindamisega, mille tulemusel tugevneb eneseväärikustunne;
- suudab eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6–7 aastane laps:

- suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone (rõõm ja viha) sobival viisil väljendada;
- kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- oskab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele; algatab mängu ja tegevusi;
- tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

5.2.2. Valdkonna *Mina ja keskkond* lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Kuni 3 aastased lapsed

- Teab oma eesnime, vanust ja sugu.
- Oskab nimetada pereliikmeid: ema, isa, õde ja vend.
- Oskab asju peale kasutamist õigesse kohta tagasi panna.
- Teab eesti lipu värve ja oskab neid teiste seast üles leida.
- Teab mõistete hea ja paha tähendust.
- Meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.
- Nimetab toiduaineid.
- Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).
- Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.
- Teab hammaste hooldamise vahendeid.
- Teab, et prügi visatakse selleks ette nähtud kohta.
- Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.

- Oskab nimetada ja eristada ööd ning päeva.
- Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.
- Oskab nimetada ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).
- Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks.
- Teab tänaval liikumise reegleid.
- Teab ja nimetab erinevaid liiklusvahendeid (auto, jalgratas, buss, rong).

3-4 aastased lapsed

- Teab oma ees- ja perekonnanime, vanust.
- Teab vanemate ja vanavanemate, õdede, vendade nimesid.
- Oskab nimetada ja matkida pereliikmete koduseid toimetusi.
- Osaleb jõukohasel viisil EV aastapäeva puhul rühma kaunistamisel.
- Teab üldtuntud viisakusreegleid.
- Tunneb ja järgib lauakombeid.
- Nimetab tegevusi, mis võivad ohtlikud olla.
- Teab, et õues viibimine on tervisele kasulik.
- Harjab hambaid täiskasvanu abiga.
- Oskab märgata loodusest prügi.
- Oskab nimetada oma kodukoha tuntumat veekogu.
- Nimetab ja iseloomustab päeva ja öö erinevusi.
- Teab erineva temperatuuri mõju nii endale kui ka loomadele ja taimedele.
- Oskab nimetada aastaaegu.
- Oskab enda ümber hoida puhtust looduse ja kodu ümber.
- Teab valgusfoori tulede tähendust.
- Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiivri vajalikkus).

4-5 aastased lapsed

- Teab oma nime, sugu, vanust, sünnipäeva, välimust, mis talle meeldib teha.
- Teab kodust aadressi, kas maja või korter, kodutöid.
- Teab vanemate ameteid, nende vajalikkust.
- Nimetab talle tuttavaid ameteid.
- Teab küla ja valla nimetust, EV aastapäeva.
- Kujunevad sõbralikud suhted eakaaslastega.
- Oskab andeks anda ja leppida.
- Teab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.
- Nimetab kohti, esemeid, aineid ja tegevusi, mis võivad olla ohtlikud.

- Kinnistub oskus hoida puhtust ja korda, kontrollida enda ja riiete puhtust
- Kinnistab teadmisi hommikuse tualeti järjekorrast, WC kasutamisest
- Mõistab põhjus-tagajärg seoseid ja suhteid looduses.
- Tunneb kodukoha, lasteaia ümbruse taimi, seeni, loomi, putukaid.
- Teab nädalapäevi, eristab päeva ja ööd, inimtegevuse sõltuvus neist.
- Oskab nimetada aastaaegu.
- Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.
- Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.
- Teab, mis on prügi, kuidas tekib.
- Mõistab, et inimene saab talvel loomi aidata, on vaja istutada puid ja muid taimi.
- Teab ohte kodus, numbri 112 kasutamist.
- Teab, kuidas sõiduteed ületada, erinevaid liiklusvahendeid, helkuri vajalikkust.

5-6 aastased lapsed

- Oskab peegelpildi abil ennast detailsemalt kirjeldada, rääkida oma lemmiktegevusest.
- Kirjeldab oma kodu ja perekonda (pereliikmed, onud, tädid, nende nimed).
- Teab erinevaid ameteid, nende juurde kuuluvaid töövahendeid.
- Põhjendab töö- või mängukoha korrastamise vajadust.
- Teab rahvakalendri tähtpäevi, nendega seonduvaid traditsioone.
- Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada, väljendada arvestavalt oma emotsioone.
- Oskab sõpra lohutada ja abistada.
- Oskab nimetada tervist hoidvaid tegevusi (toitumine, piisav kehaline aktiivsus, uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).
- Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.
- Teab ohte liikumisel ruumis, õues, treppidel
- Oskab nimetada tegevusi ja käitumist, mis kahjustavad tervist.
- Teab pesemise vajalikkusest, ka õhtuti, dušši, sauna kasutamist kinnistub kätepesemise harjumus.
- Teab inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju loodusele.
- Grupeerib kodukoha taimi, seeni ja loomi, putukaid.
- Iseloomustab päeva ja öö vaheldumist, seostab taimede ja loomade tegevusega, iseloomustab aastaaegu.
- Teab taimede arengut seemnete idanemisest viljade valmimiseni.
- Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.

- Teab prügisorteerimise vajalikkust, mõistab, et elektrit ja joogivett on vaja kokku hoida.
- Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.
- Nimetab ohte kodus, liikluses, veekogul jm, kuidas käituda.
- Teab liiklusmärkide tähendusi, valgusfoori.
- Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes, selgitada helkuri kandmist

6-7 aastased lapsed

- Tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms.
- Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
- Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid.
- Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused.
- Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku.
- Julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik.
- Kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist.
- Järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist.
- Suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt.
- Kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi.
- Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
- Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad.
- Selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest.
- Mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale.
- Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm.
- Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

5.2.3. Valdkonna *Mina ja keskkond* teemad

Teema: KODU, LASTEAED...

Mina: nimi, laps, poiss, tüdruk, vanus, sünnipäev, elukoht.

Pere: vanemad, vanavanemad, nende kohustused kodus ja tööl, laste kohustused kodus.

Kodu kui kasvukeskkond: kodumaja, koduõu, Torma valla kaart, külad, alevikud.

Koduloomad, lemmikloomad: nimetused, nende pojad, elukoht, toitumine, kasulikkus inimestele.

Lasteaed kui lapse päevane kodu: asukoht, nimi, lasteaia maja, erinevad ruumid, erinevad töötajad rühmas ja majas, nende töö, tehnilised vahendid (arvutid, koopiamaasin, printer), laste käitumine

ruumides, viisakusreeglite täitmine (teretamine, palumine, tänamine, vabandamine, hüvasti jätmine).

Laste erinevad tegevused lasteaias, käitumine rühmaruumides.

Teema: LIIKLUS, ÜHISSÕIDUKID, LIIKLEMINE TEEDEL

Ühissõidukid ja nende kasutamine.

Käitumine ühissõidukis.

Sõidutee ületuskoha valik, sõidutee ületamine, ohtlikud kohad lasteaia ligidal.

Liiklemine asulavälisel teel.

Jalgtee ja jalgrattatee, ülekäigurada, jalgratturi kiiver.

Mõisted: nägemist, nägemiseni

Turvaiste sõiduautos, turvavöö, turvatool, turvavestid.

Helkur, kiiver.

Teema: LOODUSE ILU SÜGISEL, KULDNE SÜGIS

Sügis hakkab endale teed rajama, võttes suvelt üle tema rikkused. Üle kõrge läbipaistva taeva laotuse sõuavad pilved. Päikesekiirtes on paitav hüvastijätt. Igal puul on seljas ise tooni sügiskleit. Meie ümber on kuldne ringmäng – varisevate lehtede nukker pidu, õuntest lõhnavad aiad. Jõhvikas punab nagu poleks midagi juhtunud, ei karda külma ega lund, läheb veel maitsvamaks. Vili lainetab põllul, kiigub nisu, kiigub rukis, leib viljapeades. Koltunud lehtede all ussike varju otsib. Oma kodusoo jätavad maha pikajalgsed kured. Väljas laulab vihmatilk, käes on sügisene pööripäev. Tuule hoogudel, tormi pilvedel sõuab sügise üle väljade.

Võrrelda ilma: külm, soe, pilves, tuuline, päikesepaisteline, sajune. Päevad lühenevad. Muutused looduses: putukate kadumine, lindude lahkumine (rändlindude koondumine parvedesse, linnuparvede iseärasused – väikesed linnud lendavad kobaras, kured, metshaned, luiged rivis) äralennu põhjused.

Lehtpuud kask, vaher, lepp, pihlakas, haab, tamm, paju, kastan, saar. Puulehtede erinev värvus.

Loodusvaatluste töölehed.

Õpperada kodukoha loodusesse.

Teema: SÜGISESED AIA- JA PÕLLUTÖÖD, SÜGISANNID

Seemnete kogumine (ka lindude talviseks toiduks), taimede ümberistutamine pottidesse, lille mugulate- ja sibulate ülesvõtmine.

Koristustööd põldudel: teravilja koristamine, kartulivõtt, aiasaaduste koristamine, lehtede riisumine.

Koristatud põldude võrdlemine suviste koristamata põldudega.

Sügisküünd ja –külv.

Köögilviljad: kapsas, kurk, tomat, uba, hernes, kõrvits.

Juurviljad: porgand, peet, kaalikas, kartul.

Puuviljad: õun, pirn, ploom, kreek, kirss, nende kasvukoht, suurus, kuju, värvus, maitse, korjamine.

Aiaviljade kasulikkus tervisele, säilitamine, hoidised.

Mõistatused.

Teema: SÜGISESED ILMAD, ILMASTIKUMUUTUSED, ÖÖ JA PÄEVA VAHELDUMINE

Ilm: päev soe, õhtu ja hommik külm, öökülmad, pilvine taevas, vihm, tuul, lumi, rahe. Lühikesed päevad, soojust ja valgust on vähe – taimed ei saa kasvada.

Päikese teekond taevas, õhtul loojub varem, on juba pime, kui lapsed koju lähevad – päikese tööpäev on lühem. On pimedad õhtud ja pikk öö. Sajab külma vihma, sageli on tuuline.

Päikesel on ees pilvepõll. Maapind on vaikne ja nukker. Hall tuleb maha. Hilissügisel on maa märg, teed porised, õhus on niiskust. Saabuvad öökülmad.

Riietumine sügisel.

Ilmastikukalendri täitmine.

Teema: LINNUD JA LOOMAD SÜGISEL

Lindude toit: putukad ja seemned (sügisel kaovad)

Rändlinnud: pääsukesed, kured, haned, luiged jne.

Lindude parved: parved, read, kolmnurgad.

Loomade toit: taimed, teised loomad jne.

Talveuni: valmistumine talveuneks, pesa soojustamine, toidutagavarad (karu, siil, ussid , putukad).

Loomade kehaehitus: pea, keha, neli jalga, saba, karvastik. Karvkatte muutused: kaitsev värvus, karvastiku tihenemine.

Teema: LOODUSHOID, LOODUSKAITSE

Meie deviis: Prahil viskan ainult prügikasti! Ma ei lõhu puid ja muid taimi. Hoian kodu ja lasteaia puhtana nii seest kui väljast. Ei tee liiga loomadele ja lindudele. Veedan rohkem aega looduses.

Looduse õpperada, töö looduses.

Kodukoha taimed, areng taimeriigis.

Looduskaitse ning ökoloogilise mõtlemisviisi kujundamine (inimene looduse mõjustajana, inimene kui looduse osa, inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed aspektid, ohustatud liigid).

Elukutsed – loodusega seotud elukutsete väärtustamine (metsaülem, metsatehnik, meremees, põllumees, looduskaitsejad) ning nende rollis olemine.

Eluks vajalikud tingimused: valgus, soojus, vesi, õhk ja toitained, nende tähtsus taimede ning loomade elus.

Eluskooslused: mets, aed, põld, niit, veekogud (järv, jõgi, meri) ning elu neis.

Teema: TERVIS, INIMESE KEHA, TUNNE ISEENNAST, LAPSE ÕIGUSED, KOHUSTUSED, ESMAABI

Tunne iseennast. Mina ise. Minu kehaosad.

Inimene: inimese areng läbi elu, inimese kaks sugu, individuaalsused.

Inimese keha: kehaosad, nende tähtsus (ülesanded).

Tunne iseennast (algteadmised).

Ma kasvan ja arenen (kuidas ma seda märkan). Miks lapsed kasvavad?

Mina ise: kuidas ma maailma tulin?

Kes on terve inimene?

Mida tähendab mulle tervis?

Mida on vaja, et olla terve?

Tervis ja haigus.

Ohutus (minu mängukohad õues, miks juhtuvad õnnetused?)

Teema: INIMESE ELURING, TERVISELE KASULIK JA KAHJULIK

Inimese eluring sünnist surmani (inimese tervise ja heaolu sõltuvus loodusest, aastaegade vaheldumise mõju inimese elus).

Tervislik eluviis, elan tervislikult (eluviisi tervislikkust mõjutab keskkond).

Sotsiaalne keskkond: teistega arvestamine, sõbralikkus, andestamine.

Rõõm, viisakus – naeratus ei maks midagi, aga toob palju rõõmu.

Teema: PEREKOND: ISA – EMA, ÕED – VENNAD, VANAVANEMAD, SUGULASED

Perekond – lapse esimene õpetaja, lapsesõbralik kodu, avatud suhted peres.

Põlvkonnad, sugupuu, kodukultuur, tavad ja kombed.

Ema – isa eeskuju, isa roll perekonnas, järjepidevus, vanavanemate osa – aidata toime tulla.

Töökasvatus, käitumisnormid.

Lapsele pühendatud aeg, peresisesed reeglid.

Televisioon – lubada või keelata?

Arvuti – lubada või keelata?

Meie laps teiste hulgas, koos õdede – vendadega.

Teema: EESTI RAHVALOOMING, RAHVAMUUSIKA, TRADITSIOONID JA KOMBED

Tutvumine esivanemate vaimuvaraga, rahvakommetega.

Rahvalooming on käsitöö, muinasjutud, muistendid, mõistatused, rahvalaulud ja –tantsud.

Suuline looming levis edasi jutustades. Eesti rahva eepos on „Kalevipoeg”. Kalevipoeg on rahvuskangelane, kes künnab maad, ehitab, võitleb vaenlastega jne.

Jõgeva maakonna tunnuslause: Kuninglik väarikus, Kalevipoja jõud.

Muinasjuttude tegelased: loomad, kuningad, haldjad, nõiad jne.

Käsitöömeistrite looming: mustrid tulevad loodusest.

Rahvakalendri tähtpäevad (mihklipäevast jaanipäevani).

Erinevused kaasajast: puudus elekter, masinad, liiklusvahendid. Isetehtud tööriistad ja mänguasjad.

Talutööd: põlluharimine, loomade karjatamine ja talitamine. Mõisted: karjapoiss, ketramine, kudumine.

Teema: ERINEVAD ELUKUTSED, TÄISKASVANUTE TÖÖD JA TOIMETUSED

Erinevate elukutsete väärtustamine: Keegi ei sünni targaks, kes õpib, see oskab, kes ei õpi, ei oska.

Rõhuasetus elukestva õppe keskkonna loomisel: Ela õppimise tarvis ja õpi elamise tarvis.

Vanasõnad: See inimene on rikas, kes palju õppinud; Töö õpetab tegijat; Ükski amet ei riku meest, kui mees ise seda ei riku.

Arst, aednik, müüja, politseinik, tuletõrjuja, päästja, õmbleja, õpetaja, kokk, pagar, kondiiter, ehitaja, bussijuht, autojuht, postiljon, katlakütja, karjatalitaja, traktorist, lendur, kosmonaut, kirjanik, ajakirjanik, juuksur, õpetaja, raamatukoguhoidja jm. Nende tööd ja tegemised.

Seostada lastevanemate konkreetsete elukutsetega.

Teema: ETTEVALMISTUSED JÕULUDEKS, JÕULUMUINASJUTT

Esimene advent – algab jõulude ootamise aeg.

Jõuluvana kodu – Lapimaal.

Põhjamaa loodus: külm, polaaröö ja-päev, põhjapõdrad, koerarakendid.

Jõulutervitused. Kiri jõuluvanale. Kaardid, kiri, ümbrik, mark, aadress. Jõulumuinasjutt.

Päkapikud - nende tegevus jõulude ajal (piiluvad laste akende taga, toovad maiustusi, abistavad jõuluvana).

Jõulurahu - kõik inimesed püüavad olla paremad, sõbralikumad, abivalmimad, andestavamad, viisakamad, vaiksemad, rõõmsamad. Jõulurõõmu valmistamine.

Jõuluinglid.

Teema: VANAD JÕULUKOMBED, RAHVATRADITSIOONID

Jõuluaeg toomapäevast kolmekuningapäevani. Tahma-Toomas.

Jõulutoidud: verivorstid, seapraad, piparkoogid.

Toa ja kuuse ehtimine, omavalmistatud ehted. Jõuluõhtuks ehitud kuusk ja tuba; kogu ööks kaetud laud; jõuluvana.

Teema: TORMA VALD – MEIE KODUVALD

Valla sümbolika. Sadala Kooli sümbolika. Lipud, lipunurk ja lipuväljak.

Meie koduvald, kodukoht ja selle ümbrus. Vallas asuvad erinevad asutused: vallamaja - vallavanem, lasteaed, koolid, raamatukogud, rahvamajad.

Teema: AASTAAJAD, NENDE VAHELDUMINE

Pidev muutumine looduses.

Aastaringi rütmilisus.

Aasta ja aastaajad: vara- ja hilissügis, talv, vara-, päris- ja hiliskevad, suvi (iseloomulikud sesoonsed tunnused ja muutused, nende mõju inimesele ning taime- ja loomariigile).

12 kuud: kuud aastaegade ringis, kuude rahvapärased nimetused, rahvakalender.

Nädal: nädalad ühes kuus, nädala rütm, ilmastikukalendrite koostamine.

Päev: päeva rütm ja mõju inimese elus, päeva- ja ööloomad (sh. linnud).

Teema: LOODUSE ILU TALVEL, PAIGALINNUD, HOOLITSEMINE LINDUDE EEST

Pakane paugub, tuisud on kanged, tuuled jäised. Sajab lund. Maa on end valge puhta vaibaga kinni katnud ja puhkab. Külmapoisid maalivad akendele imeilusaid ja õrnu mustreid.

Aiapostidel on valged mütsid peas. Loodus on salapärane muinasjuturaamat. Mets on talverüüs, lumes ja härmakarras. Härmas puud, põõsad.

Putukate peidupaik soojas samblasüles.

Tihane – kollapugu, rasvatihane, leevike – lumiste aedade lind, värvuke – varblane.

Kõik nad on tänulikud seemnete ja pekitüki eest. Meelespea: kui hoolitsed, siis terve talve ja järjepidevalt!

Lasteaia puud ja põõsad talvel.

Teema: TALVINE METS, METSLOOMADE ELU

Talvine vaikus metsas. Puud on lumised, härmas. Metsas on palju sõpru: rähne, oravaid, põtru.

Jänes, siil, karu, hunt, rebane, põder, metskits talvel. Nende elukoht, liikumine, toitumine.

Loomadel “kasuka” vahetus (karvastik, karvkate). Emakarul sünnivad pojad. Lähme metsa, parki sõpradele külla, viime toitu (heinu, porgandeid, vihtasid jm.)

Teema: INIMESTE TALVISED TÖÖD ÕUES JA TOAS. RAAMATUD

Talvised metsatööd: metsa langetamine, metsavedu, puude saagimine, koju toomine, lõhkumine.

Lumetõrjetööd maanteedel, kodus.

Töökodades masinate remontimine, hooldustööd.

Talutööd: loomade eest hoolitsemine, toitmine.

Naiste tubased tööd: kudumine, heegeldamine, õmblemine.

Raamat – tarkuse allikas.

Mõttele ja mõista!

Mõistatused.

Teema: OHUTUS JA TERVIS. POLITSEI, TULETÕRJE, KIIRABI, PÄÄSTETEENISTUS

Lapse turvalisuse eest lasub vastutus täiskasvanul. Lastele on vaja tutvustada ja rääkida, piltidelt näidata teda ümbritsevaid ohtusid ja õpetada, kuidas nendest hoiduda.

Käitumine võõrastega: ei tohi minna võõra autole peale, ei tohi võtta võõra käest maiustusi.

Ohud: kõrgelt alla kukkumine, pikali kukkumine, põletamine, terava esemega tekitatud haav, vette kukkumine, tuleoht, liiklusohud, loodusõnnetused, elektriõnnetused jne.

Käitumine ohu korral.

Õnnetusest teatamine telefonil **112**.

Ellujäämiskursus 6– aastastele lastele „Otsi Otti“, www.koolielu.ee

Teema: EESTLASTE RAHVAKOMBED, TAVAD SEOSSES LOODUSEGA

Meie esivanemad on väga hoolega jälginud looduse märke. Tehes tööd põllul või metsas, loomi talitades või merel kala püüdes, panid nad kõike tähele ja nii tekkiski tavalise kalendri kõrvale rahvakalender oma tähtpäevadega. Rahvakalender on osa eesti kultuurist, kultuuripärandist, milles avaldub meie rahva omapära.

Vanad tavad tulenevad külaühiskonnast, kus on meie rahva juured. Meenutame muistsete soome–ugrilaste elu üldprintsipi „Kuidas sina metsale, nii mets sinule”. Looduse seadusi tuli täita. Mets andis toitu, ulualust, kütet, ta võis kaitsta ja nõu anda, aidata ja varjata. Kui inimene rikkus looduse seadust, sai ta karistada: Mets võis eksitada, vesi võis uputada, maa võis anda haiguse.

Looduse rütm oli iidsetest aegadest inimeste mälus samane. Aastaajad korduvad järjekindlusega, kuu kasvab ja kahaneb ikka ja jälle, päike tõuseb hommikul ja läheb õhtul looja. Loodus ärkab alati kevadel, teeb läbi suve tööd, annab saagi sügisel ja jääb siis talveunne, et puhanuna jälle kevadel

uut ringi alustada. Täpselt nii elas ka talu.

Eestlaste rahvakalender hõlmab 9 rahvakalendri tähtpäeva (mihklipäev, mardipäev, kadripäev, jõulud, tõnisepäev, vastlapäev, lihavõtted, jüripäev ja jaanipäev). Erinevus kaasajast: puudus elekter, masinad, liiklusvahendid. Omatehtud tööriistad ja mänguasjad.

Talutööd: põlluharimine, loomade karjatamine ja talitamine. Mõisted: hark, ader, kirst, leivaastja, mõrd, käsikivi, kangasteljed, kirves, vokk, veimevakk, vanker, sirp, vikat, märss, tattnina, saag.

Hingedeaeg.

Vanarahvakombed: mardi- ja kadrisandid

Teema: TEISED MAAD JA RAHVAD, RAHVAMUUSIKA

Meie naaberriigid, sealsed rahvad, nende emakeel.

Inimesed eri rassidest ja rahvusest.

Gloobus, sümboolika.

Teema: INIMENE JA TALVELÕBUD

Lumi on üks imeline asi. Vahel on ta nii pehme, teinekord aga muutub kivistõvaks. Lumest võib väga palju rääkida, aga kõige paremini õpid lund tundma suusatades, kelgutades, uisutades, temaga lihtsalt mängides. Sula ilm pakub palju erinevaid võimalusi – ehitada lumememme, valmistada lumest telliseid, ehitada lumevalle ja kindlusi, mängida lumesõda või lihtsalt lumest voolida.

Katsed lume ja veega, jäljed lumel, jälgede sügavus lumes.

Teema: EESTI VABARIIK – MEIE KODUMAA

Oma kodu kullakallis. Eesti maakaart. Eesti riigi sünnipäev. Pealinn Tallinn. Riigi president, valitsus, Toompea loss, Pika Hermannitorn. Riigilipp, riigivapp, rahvuslill – rukkilill, rahvuslind – suitsupääsuke, Eesti Vabariigi hümn, rahvariided

Teema: MÄRTS – TEATRIKUU, KOOLI SÜNNIPÄEVAKUU

Teater, seal töötavad inimesed: lavastaja, näitlejad, kunstnikud, õmblejad, dekoraatorid jne.

Erinevad etendused: draama– etendus, kus räägitakse, komöödia– lõbusa sisuga etendus, operett– palju laulu, ooper– etendus, kus ainult lauldakse, ballett– etendus, kus tantsitakse, tragöödia– kurva sisuga etendus, nukuteater– mängitakse nukkudega.

Etenduse valmimine: näitlejad õpivad teksti, laule, tantse, lavastaja juhendab mängu, proovidel harjutatakse hoolega. Kunstnik kujundab lavadekoratsioonid ja näitlejate kostüümid. Dekoraatorid ja õmblejad valmistavad neid.

Lasteaed– meie teine kodu. Hoiame lasteaias korras ja puhtana. Sünnipäevahtes lasteaed.

Teema: KEVADISED MUUTUSED LINDUDE JA LOOMADE ELUS

Metsas ja puudel lärmavad rästad, seavad lauluhäält tihased. Varblane säutsub, tal on tähtsat öelda küll päikesest kui kevadest. Kohale jõuab kevadekuulutaja kuldnokk, ka künnivares on tagasi.

Lõokese laulu on taevaalune täis! Üle merede ja laia stepi, üle heledate jõgede ja sinavate metsade lendavad kured kevadel oma kodumaale. Kuuleme kão tervitusi. Pääsulind pöördub koju.

Vanarahva tarkus: Pääsuke toob päevasooja, ööbik see toob öösooja.

Linnud on muutunud elavamaks, nad laulavad, ehitavad pesa, siis munevad ja hauvad poegi välja.

Linnupesi tuleb hoida, linnupoegi ei tohi puutada. Kevadel pannakse lindudele üles pesakaste.

Karu ärkab talveunest ja viib oma väikesed pojad päikesepaistelisele metsalagendikule jalutama, mängima ja kukerpallitama. Siil asub toimetama peale pikka uinakut. Veeloikudes ja kraavides krooksuvad konnad. Jänesed ja oravad hoolitsevad oma poegade eest.

Pojad sünnivad ka ilvestel, rebastel, mägral.

Märtsis algab loomariigis karvkattevahetus.

Teema: KALAD JA PUTUKAD

Soojus äratab üles putukad, kärbsed, mesilased, lepatriinud, liblikad, rohutirtsud.

Jääst vabanevad veekogud: oja, jõgi, järv, meri, ookean.

Kalade kehaosad: pea, keha, saba, uimed, lõpused, soomused

Kalade erinev suurus ja kuju, eluviisid.

Akvaarium.

Teema: KEVAD LOODUSES, INIMENE JA LOODUS, LOODUSHOID, OLMEJÄÄTMED, JÄÄTMETE TAASKASUTAMINE

Olmejäätmete sorteerimine ja selle vajalikkus.

Märtsis algab kevad. On kevadine pööripäev. Päike käib kõrgemalt, soojendab, päev pikeneb, õhtul ja hommikul on valgem kui talvel. Inimesed ütlevad, et öö ja päev on ühepikkused.

Lumi sulab, tekib suurvesi. Jääpurikate teke ja sulamine. Lume täielik sulamine põldudelt.

Esimene kevadvihm peseb maa puhtaks. Jääminek veekogudelt. Õnnetused nõrgal jääl.

Maapind sulab järk–järgult.

Looduskeskkond. Looduse uurimine õpperajal: vaatlused, mis lõpevad praktilise tööga.

Looduse kalender, ilmastiku kalender, õpperaja makett jne.

Töö looduses, loodushoid, inimene kui looduse osa.

Jäätmealane tegevus. Olmejäätmed pannakse prügikasti, prügikast tühjendatakse prügikonteinerisse, konteinerid viiakse prügilasse.

Torma prügila.

Teema: ERINEVAD TAIMED, TAIMEDE ARENG, VALGUSE, SOOJUSE JA VEE TÄHTSUS

Õhk, vesi, muld kui aineeline keskkond. Lasteaia õueala puud ja põõsad kevadel.

Pikast talveunest ärrganud loodus muutub iga päevaga rõõmsamaks. Puudel paisuvad lõhnavad, kleepuvad pungad. Pajupõõsas on täis siidpehmeid urvatibusid. Lepaurvad venivad pikaks nagu lõõtspillid. Lepa, sarapuu, paju õitsemine enne lehtepuhkemist. Lasteaia ja koduümbruse puude, põõsaste lehtimine. Õunapuude, marjapõõsaste ja ilupuude õitsemine.

Okste lõikamine aias.

Esimesed kevadlilled: lumikelluke, märtsikelluke, sinilill, ülane, võilill, paiseleht.

Ettevalmistused köögiviljade kasvatamiseks: kasvuhoonetaimede külv ja ettekasvatamine toas või eelkasvumajas. Soojuse, valguse, niiskuse vajalikkus taimede arenguks. Maa kaevamine, peenarde tegemine, seemnete külvamine, taimede istutamine.

Erinevad seemned: kuju, suurus, värvus; omavaheline võrdlus; katsed (kasvamine valguse käes, pimedas, niiskes, kuivas). Seoste leidmine töö ja töötulemuse vahel.

Loodusvaatluste töölehed.

Ellujäämiskursus 6–7 aastastele lastele „Otsi Otti“.

Teema: KEVADPÜHAD LASTEAIA RAHVAKALENDRIS

Kevadpühad on nad sellepärast, et neid peetakse kevadel. Veel nimetatakse neid munapühadeks, kiigepühadeks, ülestõusmispühadeks, lihavõttepühadeks. Need on liikuvad pühad - ei ole alati ühel ja samal kuupäeval.

Teema: KEVADISED KORISTUSTÖÖD ÕUEALAL, AIAS JA PÕLLUL

Kevadised koristustööd: õue riisumine, prahi põletamine.

Prügi sorteerimine ja selle tähtsus.

Kevadtööd aias: peenarde kaevamine, seemnete külvamine.

Erineva kujuga seemned, taime areng seemnest.

Kevadised põllutööd: kevadkünn, kultiveerimine, äestamine, külvamine, väetamine.

Teema: EMADEPÄEV

Igal lapsel on oma ema. Ema on elu andja ja hoidja. Ema armastab oma last, tal on tähtis koht oma perekonnas.

Emadepäev- kõikide emade pidupäev.

Teema: PUHKAMISVÕIMALUSED JA MÄNGUD LOODUSES

Et loodust tundma õppida, pead seal palju viibima, pead temast lugu pidama, hoidma ja kaitsma. Looduses olemise ja puhkamise võimalusi on palju: õppekäik, jalutuskäik, matk (jalgsi, rattaga), väljasõit, reisimine, kauni ja sooja ilmaga rannas olemine jm. Erinevad tegevused looduses, mängud.

Teema: SUVISE LOODUSE ILU, LILLED, LINNUD, LOOMAD, LIBLIKAD, PUUD, PÕÕSAD

Paistab soe päike, päikese käes on palav, varjus jahedam. Hommikuti on kaste maas, muru, lehed, aasad kastepärleis. Suvel sajab äiksevihma. Peale äikest taevas vikerkaar. Kõikjal on palju rohelist ja lilli. Lilled aias, metsas, aasal, põllul (aialilled, metsalilled, aasalilled, põllulilled – nimetus vastavalt kasvukohale).

Vaatleme, kuidas kasvab leib: roheline oras, toored ja valminud terad viljapeades.

Aiatööd, nende sõltuvus ilmast, kuivaga on vaja kasta. Umbrohu tõrje ja rohimise vajalikkus: taimede kasvamiseks on vaja luua soodsad tingimused (soojus, valgus, niiskus, pinnas).

Aia- ja metsamarjade kasvamine ja valmimine. Puude ja põõsaste rohelus.

Linnud kasvatavad suvel poegi, laulavad vähem, kuna on ametis poegade toitmisega.

Linnupojad kasvavad, õpivad lendama.

Ka koduloomadel on pojad: poegade vaatlus, nimetused (tall, põrsas, vasikas, varss jne).

Koduloomad karjas karjamaal, söövad rohtu.

Metsloomad: siil, rebane, metskits – kõigil on tore, toitu on külluses, pojad kasvavad kiiresti.

Konnad elavad tiikides, liiguvad edasi hüpates, toituvad putukatest. Konn on kahepaikne – elab nii maal kui vees. Palju on tiguseid ja vihmausse.

Teema: HEINAAEG, SUVITAMINE, SUPLEMINE

Heinamaa ja heinatööd: niitmine, kaarutamine, pressimine – heina varumine loomadele, silo tegemine. Niidukid, kaarutajad. Heinapakid ja rullid. Hang, reha, vikat. Võrdlus, kuidas toimus heinatöö talus vanasti. Heina vedamine lakka, varju alla. Kuidas lõhnab värske hein!?

Hein on loomade toit talvel. Lemmikloomadele heina tegemine, varumine.

Soojadel päevadel rannas käimine, päevitamine, suplemine, ujumine, karastamine. Ohud veekogu ääres olles.

Teema: LÕIKUSKUU, VILJA KORISTAMINE PÕLDUDELT JA TEISED SUVELÕPUTÖÖD

Päike on põldude kohal, soojendab ja toidab. Viljal kasvab tera suureks ja ilusaks. Kõrs voogab ja lainetab. Rukis kahiseb, nisu sahiseb. Ümbrus lõhnab viljapõllu aroomist.

Kombainid sõidavad vilja koristama. Viljalõikus põldudel, vilja vedamine kuivatisse. Leiva teekond lauale.

Vilja koristamisel jääb järele põhk. Põhu koristamine põldudelt, kasutamine loomatoiduks ja allapanuks. Põhupakk, põhurull.

Alustatakse sügisküüdi koristatud viljapõldudel. Hoidiste tegemine talveks. Sügise lõhnad.

5.3 Valdkond *Keel ja kõne*

5.3.1. Valdkonna *Keel ja kõne* eesmärgid:

Laps:

- tuleb toime suhtlemisel nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;
- suudab igapäevavestlust nii algetada kui jätkata;
- saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida;
- kasutab kõnes õiget hääldust, tavasõnavara, grammatilisi vorme ja lauseehitust;
- saab aru lugemise ja kirjutamise vajalikkusest ja tunneb huvi lastekirjanduse vastu;
- valdab lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi;
- oskab kõnes lühitekstiga oma mõtteid väljendada.

5.3.2. Valdkonna *Keel ja kõne* õpisisu:

- suhtlemine;
- jutustamine ja kuulamine;
- keelekasutus;
- hääldamine;
- sõnavara;
- grammatika;
- lugemise ja kirjutamise esmased oskused;
- lastekirjandus.

Keelt ja kõnet arendatakse kõikides tegevustes: vestlustes, jutustamisel, lavastamisel ja lavastustes esinemisel, muinasjuttude kuulamisel, vaatlustel, õppekäikudel, olmetoimingutes, maalimisel-voolimisel, laulmisel, mängudes jm. Kõigis nendes tegevustes omandavad lapsed mitmesuguseid teadmisi ja oskusi, rikastub nende sõnavara, areneb kõne mõistmine;

Igas tegevuses on kõnearenduslik osa: lapse kõne arengule vastavate lausemallide kasutamisel

harjutatakse teemakohaseid sõnu erinevates muutevormides, harjutatakse õiget hääldamist; Õppemängudes harjutatakse ka selge diktsiooniga grammatiliselt õiget kõnet, rakendub loomulik huvi sõnadega mängimise vastu;

Grammatilised vormid omandatakse lauses. Spetsiaalseid mängu grammatiliste vormide harjutamiseks kasutatakse alates 3. eluaastast. Lasteasutuse õpetaja kõne peab olema kirjakeele normidele vastav;

Lugema ja kirjutama õppimine algab raamatuga tutvumisest. Väga tähtis on lastele ettelugemine, oluline on loetava žanriline mitmekesisus;

Hääldamine lapsega suhtlemisel. Keele- ja huultemängud, silbimängud; mängituslaulud, häälikumängud. Last ergutatakse harjutusi matkima, neis aktiivselt osalema. Diktsiooniharjutused, välteharjutused. Keeruliste (ka mitmesilbiliste) sõnade hääldamine;

Sõnavara laiendamine, tegevuste, esemete, nähtuste, nende omaduste nimetamine.; Sõnamängud.

Sõnade moodustamine analoogia alusel: liitmine ja tuletamine. Sõnade tähenduse täpsustamine.

Sõnavara kasutamisele üles ehitatud mängud: antonüümid (nt sirge- kõver; must- valge; must- puhas; suurendama - vähendama) ja sünonüümid (nt avar - lai; ütleva – sõnava - lausuma);

liiginimetused ja üldmõisted (nt lind - pääsuke, kuldnokk jne; mänguasi - nukk, auto, klots jne);

Kuulamine ja kõnelemine. Täiskasvanu kõne (korraldused, selgitused, jutukesed) kuulamine ja mõistmine. Täiskasvanu loetud ja helikandjalt kuulud teksti mõistmine. Soovide väljendamine.

Teiste ja enda tegevuse kommenteerimiselt mitmelausealise vastuse ja dialoogini.

Grammatiliste vormide tähenduse mõistmine ja nende kasutamine õppemängudes, küsimustele vastates: kõrvutatakse ainsuse omastavat ja osastavat, ainsuse nimetavat ja mitmuse nimetavat (ka sõnaühendis, nt must lind- mustad linnud); harjutatakse kasutama sise- ja väliskohakäändeid (paneb lauale, ämbrisse; elab maal, metsas; on aknal, liivakastis; võtab ämbrist, seinalt); oleviku ja lihtmineviku 1. ja 3. pööret (söön, sööb; sõin, sõi); kindlat ja käskivat kõneviisi (Mart loeb; palun loe) ning umbisikulist tegumoodi (loetakse, toodi); täis- ja osasihitist (ava aken - ema avab akna), võrreldakse omadussõnu (suur-suurem; halb-halvem). Tegusõnu kasutatakse kõikides pööretes.

Jutustamine olu- ja saripildi abil sündmusest või vahetust praktilisest tegevusest (abiks suunavad küsimused). Esemete, olendite ja nähtuste kirjeldamine. Lavastusmängud. Ümberjutustused. Jutule puuduva lõpu, alguse ja pealkirja mõtlemine (jutukese täiendamine ja korrigeerimine).

Ettevalmistus lugemiseks ja kirjutamiseks. Lause eristamine tekstis. Lausest sõnade leidmine.

Tähtede õppimine. Sõnades häälikute eristamine ja nende järjekorra määramine. Sõnade võrdlemine häälikkoostise alusel: lühikeste ja pikkade häälikute eristamine kuulmise teel täiskasvanu võrdleva häälduse alusel ja järelehääldamine (tigu-tikku). Häälikute võrdlemine kõlavuse (häälikurühma kuuluvuse) alusel. Sõnade kokkulugemine. Loetud sõna kontrollimine tähenduse järgi. Suurtähtede

(joonistähed) ja numbrite õige kirjutamine (koos vajalike eelharjutustega). Kirjatehnilised harjutused erinevate vahenditega (kriit, pliats jm).

5.3.3. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

kuni 2-aastased

Eesmärgid:

Laps:

- õpib tähelepanelikult kuulama ja mõistma täiskasvanu kõnet;
- õpib hääldama lihtsamaid häälikuid;
- suhtleb tegevuses täiskasvanuga;
- õpib uusi sõnu;
- kuulab eakaaslaste kõnet ja püüab seda mõista;
- vaatleb täiskasvanuga pildiraamatut, mis ergutab rääkima ja pildile osutama;
- õpib meelde jätma lihtsamaid korraldusi.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps:

- suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal;
- eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut;
- kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega;
- vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse,
- häälightsuse või 1-2 sõnalise ütlusega;
- kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt. Miku õue p.o Mikk tahab õue minna);
- kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt. ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3.pööre);
- kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis;
- väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti-objekti suhe (issi anna pall);
- kasutab oma kogemustaga seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis;
- kasutab nimi- ja tegusõnu (nt. näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle), ase- ja määrsõnu (nt. siia, seal, nii);
- mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras;
- hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna;
- hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid a, e, i, o, u, p, m, t;

- vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

3-aastased

Eesmärgid

Laps:

- tuleb toime igapäevases suhtlemises täiskasvanuga ja teise lapsega;
- õpib ennast väljendama, esinema;
- rikastab oma sõna vara;
- kujundab õiget hääldust häälikumängude abil;
- oskab kõnes soove väljendada;
- vaatab üksinda pildiraamatut, kommenteerib pilte.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps:

- osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausega;
- kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm);
- kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust 1-2 lausungiga (suulise kõne üksus);
- mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega;
- loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust;
- mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid;
- kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme;
- kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi, oleviku vorme(nt. sõida, laulavad);
- kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt. hakkame mängima, ei taha mängida);
- kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi;
- kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud;
- kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu;
- kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided);
- kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks;
- kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris;
- hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü);
- vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid, keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte;
- kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste;

- eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt. tass-kass, pall-sall, tuba-tuppa), osutades pildile või objektile.

4-aastased

Eesmärgid

Laps:

- oskab oma mõtteid väljendada;
- algatab ja jätkab igapäevavestlust;
- oskab õigesti hääldada;
- tunneb huvi sõnamängude vastu, laiendab sõnavara;
- kasutab lihtlauseid;
- jutustab 2-3 lausega pildi järgi;
- tunneb huvi üksikute tähtede vastu;
- matkib kirjutamist.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps:

- algatab ise aktiivselt suhtlust;
- suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses;
- küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta;
- kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga;
- räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest;
- jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi;
- kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid (lihtlause, mis sisaldab korduvaid lauseliikmeid, nt Ema ostis poest saia, leiba, võid);
- kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid. Sidesõnad ja, aga. Rindlause on liitlause, mille osalause vahel on rinnastav seos, st nad on süntaksiliselt suhteliselt võrdväärsed, osalused on ühendatud sidesõnadega või asetsevad lihtsalt kõrvuti. nt. Me läheme emaga poodi ja õde tuleb ka. Siimul on sinine auto, aga minul on punane;
- kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid);
- mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask- puud; tuvi, kajakas-linnud);
- kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool);
- kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tuttmüts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja);
- kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris;
- hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mt jne);

- tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas;
- tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti, matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

5-aastased

Eesmärgid

Laps:

- valdab õiget hääldamisoskust;
- kasutab lihtsamaid põimlauseid;
- valdab enamikku käändevorme;
- oskab vestelda, muljeid vahetada;
- tuleb toime rollimänguga;
- tunneb ära hääliku sõnas;
- soovib tunda ja kirjutada üksikuid tähti;
- aktiivne kuulaja lastekirjanduse ettelugemisel.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps:

- algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi? Kuidas teha?);
- kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust;
- kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid;
- kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti (pilt, mis kajastab sündmuse või olukorra ühte hetke)ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust;
- annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega;
- jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval);
- loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi;
- mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega;
- kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid (liitlause, mis koosneb põhi- ja sellele alistuvast kõrvallausest);
- kasutab kõnes nud- ja tud-kesksõnu (nt söödud - söönud);
- kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur–suurem–kõige suurem);
- kasutab tingivat kõneviisi (mängiksin);

- ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele, punase palliga);
- kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käänevorme mitmuses (ilusatel lillel);
- kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike-pikk, must-puhas);
- kasutab kõnes mõningaid iseloomumadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav);
- kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (hommik, päev, õhtu, öö);
- moodustab vajaduse korral sõnu nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks-õunanuga);
- hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu;
- häälda õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades;
- hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan);
- tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades;
- kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul);
- teeb kirja eelharjutusi;
- värvib, jäljendab, joonistab trükitähti.

6-aastased

Eesmärgid

Laps:

- kasutab kõnes liitlauseid;
- tunneb huvi õppemängude vastu;
- tuleb toime lavastusmänguga, rolli täitmisega;
- saab aru õpetlikust ivast palas;
- oskab olla emotsionaalne;
- tunneb huvi tähtede tundmise ja kirjutamise vastu.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps:

- räägib endast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?);
- kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist;
- püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega;
- annab edasi kuuldud teksti (nt. muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste abil;
- jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega;

- jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja;
- suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid;
- kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini);
- märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb - loeb, lillene - lilleline, seen kasvab all kuuse - seen kasvab kuuse all);
- kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti);
- kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu eile, täna, homme;
- mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline);
- kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb-veeretab, sõidab-sõidutab);
- nimetab ühe õpitud kategooria (täenduslikult seotud sõnade rühm, nt linnud-vares, tuvi, pääsuke, tihane) piires vähemalt 2 sõna;
- kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu;
- häälib täiskasvanu abiga 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu kasutades abivahendeid nt nupud, klotsid, nõõbid;
- määrab hääliku asukoha häälikuühendita sõnas (alguses, lõpus, keskel);
- kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (koli-kooli III v);
- loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (poe- ja tänavanimed, sildid).

7-aastased

Eesmärgid

Laps:

- hääldab oma kõnes õigesti kõiki häälikuid;
- kirjutab õigesti lihtsamaid sõnu;
- kujuneb lugemis- ja kirjutamisoskus;
- saab aru lugemise ja kirjutamise vajalikkusest;
- õpib kirjandust mõistma ja hindama.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps:

- kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluse eesmärgist;
- valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, vöõras koht);
- mõistab kaudseid ütlusi (nt Ruumis on aken lahti. Mul on jahe);
- jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid;
- tuletab mõttelüngaga (info, mis on tekstis otseselt välja ütlemata, mille inimene tuletab ise

oma teadmiste ja kogemuste põhjal) tekstis iseseisvalt puuduva info;

- laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust);
- jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti;
- kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: arstina);
- kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni);
- kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid);
- kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb-pugema; siga-sead)
- kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...sest...), tingimust (kui...,siis), eesmärki (... et...);
- selgitab kuuldud kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid;
- kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu;
- kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast);
- mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad);
- kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu;
- hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades (nt. Fanta, šokolaad);
- nimetab ja kirjutab enamikku tähti;
- veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (st ütleb sõna välja seda täpselt ja lõpuni lugemata) ja eksib sageli;
- häälib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu;
- kirjutades märgib õigesti 1-2 silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt lähen koli). Häälikstruktuur- laps paneb kirja sõnas kõik häälikud õiges järjekorras ühekordsete tähtedega;
- eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut;
- jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid;
- muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll-kool; linna(III v)-lina; tibutippu);
- tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri;
- moodustab tähtedest sõnu, laob tähekaartidega;

- mõistab sõna tähendust;
- trükitähtedega raamatu vaatamine, sõnade lugemine.

5.4. Valdkond *Matemaatika*

5.4.1. Valdkonna *Matemaatika* eesmärgid

Matemaatika valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel laps:

- **orienteerub ümbritsevate esemete maailmas:**

rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki; järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal; tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi.

- **saab aru arvude, suuruste ja kujundite mõistetest**

mõistab arvu koostist, seoseid arvude vahel; mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid; tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid; näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

5.4.2. Valdkonna *Matemaatika* õpisisu

- **asjade maailm:** esemete järjestamine, rühmitamine, orienteerumine ajas ja ruumis, hulgad;
- **arvude maailm:** loendamine, arvud, liitmine ja lahutamine;
- **suuruste maailm:** suurused, mõõtühikud;
- **kujundite maailm:** tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine:

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis ning kompimis-aistingut;
- suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist- erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel kuni 3 aastane laps:

- leiab juhendamisel etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt. sama värvi pall);
- suudab tuttavates ruumides (rühmaruumides) üles leida nimetatud kohad;
- paigutab juhendamisel esemeid üksteise peale ja sisse, üles ja alla, ette ja taha;
- rühmitab antud kaheksugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel – suuruse järgi;
- matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust (nt. ööseks paneb nuku magama, päeval nukuk mängib);
- eraldab juhendamise järgi etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme;
- leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üks-ühese vastavuse teel (nt. Toppimismängud);
- rühmitab kaheksugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel – värvi põhjal;
- loendab esemeid 2 piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust; (mitu palli on kastis?);
- osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale, osutab juhendamisel esemetele, mida on üks ja mida on palju;
- leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid - ringid;
- sorteerib teatud tunnuse järgi esemeid (nt. autod, nukud jne);
- loendab esemeid 3 piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust;
- leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid - kolmnurgad;
- mängib koos täiskasvanuga erinevaid õppemänge.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 4-5 aastane laps:

- rühmitab antud erinevaid esemeid (nt pallid, pliiatsid kommid, klotsid jne) ühe etteantud tunnuse (värv, suurus, kuju) alusel, nt leia kõik pikad pliiatsid või leia kõik kollast värvi esemed jne);
- eristab värvitoone: hele – tume (puulehed, marjad, aed- ja puuviljad);
- rühmitab ja järjestab esemeid: suur, väiksem, veel väiksem; kasutab mõisteid: suur, väike, on suurem kui, on väiksem kui;
- tunneb geomeetrilistest kujunditest kolmnurka ja ruutu, moodustab neid kõrttest;
- võrdsustab antud erinevate esemete hulga paaride moodustamise teel esemeid ümber

paigutades (nt. igale jänesele üks porgand);

- tutvub arvudega, loendab esemeid, moodustab esemest koosnevaid hulkasid;
- leiab ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil (ring, ruut, kolmnurk) samakujulisi esemeid;
- nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu keskel ja üleval;
- moodustab paare, viib neid üks-ühesesse vastavusse;
- nimetab ja kasutab ööpäevade määramisel sõnu öö ja päev, nimetab erinevaid päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel;
- määrab juhendamisel enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega peal, all, sees, taga või ees;
- suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on suurem, väiksem, pikem, lühem;
- koostab erineva suuruse ja värviga ringidest, ruutudest ja kolmnurkadest mustreid;
- järjestab esemeid pikkuse järgi, kasutab mõisteid pikk, lühike, ühepikkused, on pikem kui, on lühem kui;
- kasutab järgarve kuni 5-ni eseme/isiku positsiooni nimetamisel (mitmes?);
- võrdsustab 2 hulka ühest esemete äravõtmise või teisele lisamise teel;
- võrdleb kahte sarnast pilti arendades taju ja võrdlusoskust (Memoriini mängud);
- kasutab mõisteid kiiresti ja aeglaselt;
- tutvub mõistetega parem ja vasak ning õpib vastavalt liikuma;
- koostab lihtsamat mustririda (värvi, vormi või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades;
- koostab hulkade põhjal lihtsamaid matemaatilisi jutukesti;
- tutvub nädalapäevade nimetustega;
- liigub õues korralduste järgi, saab aru mõistetest edasi–tagasi, paremale–vasakule;
- loendab ja järjestab esemeid 1-5-ni.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6–7 aastane laps:

- järjestab kuni viis eset pikkuse, laiuse, kõrguse ja paksuse järgi, kirjeldades ühte eset teise suhtes (pikem-lühem, laiem-kitsam, kõrgem-madalam, paksem-õhem);
- otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suurus, värv, kuju, otstarve) alusel;
- kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu kõrval, ääres;

- leiab ja kirjeldab juhendamise järgi ja omandatud mõistete abil etteantud punkti tasapinnal (paberil), ruumis ja õuealal;
- nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid eile, täna, homme;
- nimetab kuude nimetusi ning teab oma sünnikuud;
- määrab seieritega kellal kellaega täistundides;
- suudab kõnes õigesti kasutada sõnu enne, praegu, hiljem, noorem, vanem;
- võtab vastavalt esitatud arvule õige koguse antud esemeid;
- koostab etteantud hulga järgi vahendeid kasutades lihtsamaid matemaatilisi jutukesi;
- moodustab uue hulga (kümne piires) esemete lisamise või äravõtmise teel;
- liidab ja lahutab erinevate vahendite abil 5 piires ja kasutab matemaatilisi märke (+; -; =);
- nimetab etteantud arvude hulgast, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev;
- tunneb ja kasutab numbrimärke (0 – 9) ja arve (11 – 2) esemete arvu määramisel;
- suudab otsustada ja nimetada, milline ese etteantud esemetest on lühem, pikem või ühepikkune (laiem-kitsam-ühelaiune; paksem-peenem- ühepaksused);
- eristab mängulises tegevuses mõõtühikuid (km, kg, l, kr, s) ja rakendab neid õigetel kasutusaladel (näit. Poemängus);
- mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektidevahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (pulk, sammud, nöörid);
- moodustab erinevaid vahendeid kasutades (pulgad, kõrred, paelad) etteantud kujundiga sarnase kujundi;
- leiab erinevate kujundite ja esemete (silindrid, koonused, ristkülikud, kerad, kuubid, püramiidid) hulgast ümarkehad ja tahukad ning kirjeldab nende omadusi.

5.5. Valdkond *Kunst*

5.5.1. Valdkonna *Kunst* eesmärgid ja õpisisu

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid

Laps:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- kasutab õpitud voolimis-, maalimis- ja joonistusvahendeid ja –võtteid;
- kasutab ohutult ja sihipäraselt materjale ja tööriistu;

- vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab neid.

Valdkonna *Kunst* sisu

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektidele esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunsti vaatlemine, vestlused kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) annavad lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunavad last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutavad teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestavad, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustavad last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutavad lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viivad kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutavad kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistades nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunavad last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui õpetajad analüüsivad nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendavad oma hinnangut.

5.5.4 Valdkonna *Kunst* lapse arengu eeldatavad tulemused

5.5.4.1. *Voolimine*

Laps:

- tutvub savi ja plastiliiniga, voolimismassiga, voolimisvahaga;

- voolib soolataignast, liivast;
- kasutab voolimispulka;
- veeretab ümarvorme;
- rullib, venitab;
- ühendab osasid;
- silub;
- värvib voolingud;
- voolib looma ,lindu, kala, inimest;
- voolib tassi, taldrikut, kaussi ja muid tarbeesemeid;
- pigistab;
- katab pinda;
- kasutab looduslikku materjali;

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel kuni 3 aastane laps:

- tutvub erinevate voolimismaterjalidega ja vahenditega;
- õpib muljuma, tükeldama, muutma voolimisvahendi kuju, vajutama auke.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 3-4 aastane laps:

- õpib rullima ja veeretama voolimismaterjali;
- õpib vajutama sõrme või voolimispulgaga auke, jooni täppe;
- õpib ühendama 2-3 tuttavat vormi.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 4-5 aastane laps:

- õpib muutma rullitud pikliku kujuga voolingut seda õhemaks vajutades, peenemaks venitades;
- õpib muutma ümarvormi kuju seda sõrmedega õhemaks vajutades, pisidetaile välja venitades;
- õpib andma ümarvormidele erinevaid nimetusi;
- õpib voolima erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muutma;
- õpib kujutama inimest, looma, lindu detaile liites.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 5-6 aastane laps:

- õpib kujutama lindu, looma ,inimest tervikust osade välja venitamise teel arvestades kehaosade suhtelist suurust, kehaosade asendit liikumisel;
- õpib liitma detaile õõnesvormi kaunistamiseks;
- õpib siluma niisutades detailide ühenduskohti;
- õpib kasutama valmisvorme (liiva-, piparkoogi-, küpsisevormid);
- nimetab erinevaid voolimismaterjale, õpib tundma nende omadusi.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6-7 aastane laps:

- õpib voolima iseseisvalt tuttavast materjalist inimest, looma, lindu, tarbeesemeid arvestades iseloomulikke tunnuseid, proportsioone, keha liikumist;
- õpib voolima erinevaid ümarvorme, muutma neid õõnesvormideks;
- õpib viimistlema, kaunistades voolingut voolimispulga abil, liitma detaile, soojendama materjali;
- õpib kasutama õpetaja abil uusi materjale.

5.5.4.2. Joonistamine ja maalimine

Laps:

- õpib tundma värve ja värvitoone;
- oskab nimetada külmi ja sooje värve;
- oskab segada värve;
- õpib kasutama pintslit: hoidma pintslit õigesti käes, õpib võtma värve määrimata värve topsis, õpib loputama ja kuivatama pintslit,;
- õpib hoidma oma töökohta korras, pesema maalimise vahendid (lapp, pintsel, veetops);
- õpib hoidma ja kasutama õigesti pliiatsit;
- õpib kasutama kriite (pastell-, õli-, akvarellkriidid);
- õpib kasutama näpuvärve;
- õpib joonistama ja maalima erinevaid esemeid, objekte;
- õpib värvima tausta;
- õpib koostama mustrit pintslijälgedest;
- õpib kujutama looma, lindu, inimest;
- õpib joonistama puid, lilli, maju;
- õpib maalima loodusnähtusi ja loodust;
- õpib maalima liiklusvahendeid;
- tunneb rõõmu oma loometööst;
- arendab oma fantaasiat ja tunneb eduelamust;
- kasutab erinevaid tehnikaid (templitrükk, nõõrtrükk, lehetrükk, kopeeritud pildid, lehtedega akvarelltehnika, kõrtega puhumine, pritsimine hambaharjaga, klaasvärvitehnika).

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel kuni 3 aastane laps:

- õpib tundma ja käsitsema erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid (rasvakriit, näpuvärvid, pehme pliiats jne);
- õpib hoidma joonistusvahendeid meeldetuletusel õigesti;

- õpib jätma jäljendeid õpetaja poolt värviga kaetud pintsliga, švammiga, templiga;
- õpib näpuvärvidega, pintsliga tegema erineva suunaga jooni (horisontaalsed, vertikaalsed, katkendlikud, spiraalsed);
- õpib loputama pintsleid.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 3-4 aastane laps:

- õpib vajutama näpu või pintsliga jäljendeid paberi piires;
- õpib tõmbama erineva suunaga jooni, joonistama ümarvorme, värvilaigu pintsliga suurendamise teel;
- õpib katma värviga kogu pinda;
- õpib kujutama natuurile lähedasi, sarnaseid asju, inimesi (peajalgseid);
- õpib pintsliga värvi võtma, loputama pintslit vees;
- õpib kasutama joonistusvahendeid liigse surveta.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 4-5 aastane laps:

- õpib joonistama erineva suurusega piklikke, kandilisi ja ümarvorme (autod, põllutöömashinad, loomad, linnud, inimesed);
- õpib katma pinda kontuuri ületamata;
- õpib ilmestama kujutatut väikeste detailidega (silmad, suu), andes edasi iseloomulikke tunnuseid;
- õpib kasutama pliiatsiteritajat;
- õpib tõmbama ühtlasi jooni joonlauda või šablooni kasutades;
- õpib kasutama pintslit erinevaid osi (ots, külg), võtma iseseisvalt värvi;
- õpib suunamisel looma maalile tausta.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 5-6 aastane laps:

- õpib kujutama inimest, looma, lindu andes edasi iseloomulikke tunnuseid, jälgima proportsioone;
- kaunistab riba, ristkülikut, ruutu, ja ringi, kasutades kahte värvi ning kahest elemendist koosnevat mustrit;
- püüab väljendada sirgete, sakiliste, kaarjate joontega meeleolu;
- kasutab kahe erineva jämedusega pintslit;
- suudab kasutada värve aastaegadele vastava meeleolu edasi andmiseks;
- kasutab varemõpitud tehnikaid (templitruk, kõrtega puhumine jne).

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6-7 aastane laps:

- värvib kontuuri ületamata;
- segab värve, kasutab värve meeleolu väljendamiseks (aastaajad, rahvakalendri tähtpäevad

jne);

- kaunistamisel kasutab eesti rahvuslikke geomeetrilisi ja taimeornamente;
- kujutab lähemal ja kaugemal asetsevaid esemeid nende osalisel kattumisel;
- kasutab kallutatud pliiatsit, viltpliiatsit (panema tagasi otsiku);
- värvib kontuuri seest käe suunda muutes;
- liigub pintsliga paberil vabalt, loputab pintslit piisavalt, väldib värvitopsi määrdumist;
- segab värvi segamisel, paberil;
- õpib hoidma töö puhtana, töökohta korrastama.

5.5.4.3. Meisterdamine

Laps:

- õpib kasutama erinevaid töövahendeid ja -võtteid;
- õpib hoidma puhtust ja korda oma töökohal;
- õpib kasutama erinevaid tehnikaid;
- õpib käsitsema kääre, lõikama ja rebima paberit;
- õpib käsitlema liimi, liimilappi, liimimisalust, liimipintslit;
- õpib tundma tööõõmu ja kogema eduelamust, arendama loovust.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel kuni 3 aastane laps:

- õpib eristama erinevaid materjale;
- laob ettenäitamisel vahendeid üksteise peale, sisse, kõrvale, järele;
- kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist väljalõigatud tükke (kujundeid) liimiga kaetud paberile.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 3-4 aastane laps:

- õpib kasutama kleebetöök vajalikke vahendeid;
- laob, liimib õpetaja poolt välja lõigatud kujundeid (figuure) ribale, jättes sisse vahed;
- moodustab 2-3 osast koosnevat pilti;
- puistab liimiga kaetud pinnale seemneid, paberitükke jne;
- lisab põhifiguurile detaile;
- rebib pehmet paberit, paberist tükke.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 4-5 aastane laps:

- õpib laduma ja liimima üksikosadest tervikfiguure;
- koostab kahest elemendist mustrit;
- lõikab paberist ribasid mööda etteantud joont, tükeldab riba ruuduks;
- katab piiritletud kujundeid tükikestega;

- ühendab erinevaid materjale (mosaiik);
- kortsutab erineva paksusega paberit;
- valmistab lihtsamaid mänguasju (näpunukk, käbist päkapikk jne)

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 5-6 aastane laps:

- lõikab piirjoone järgi lihtsamaid kujundeid;
- kasutab šablooni kuju saamiseks;
- lõikab kokkuvolditud paberist sümmeetrilisi kujundeid;
- rebib ribasid, ümardades paberit nurkade ära rebimise teel;
- voldib paberit pooleks, neljaks (kaardi, raamatu jne. kujundamiseks);
- lükib paelale, lõngale auguga esemeid (nööbid, pärlid) kaunistuste valmistamiseks.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6-7 aastane laps:

- teostab töid erinevates tehnikates iseseisvalt (vitraaž, viltimine, papjeemašee, voltimine jne);
- kasutab õpitud töövõtteid;
- valmistab lihtsamate ühendustega (plastiliin, tikud, liim, kleeplint, traat, kuumliimipüstol) mänguasju;
- punub ribasid, jämedamaid paelu, linikuid, järjehoidjat, palmikut;
- lõikab geomeetrilisi kujundeid;
- kasutab materjale otstarbekalt;
- voldib lihtsamaid objekte (paat, müts, lennuk);
- hoiab korras töökoha;
- leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab neid vabalt valitud viisil;
- väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- kasutab kunstiteose loomisel erinevaid vahendeid;
- kujutab inimest talle iseloomulike olemuslike tunnuste kaudu;
- keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- loob esemeid, erinevaid tehnikaid kasutades ning räägib nende otstarbest;
- koostab ise või valib tööst lähtuvalt motiividid või vahendid eseme kaunistamiseks;
- kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

5.6. Valdkond *Muusika*

Muusika õpetamise eesmärgiks on soov teha lapsele tajuvaks muusika olemus kogu oma kõlade ja rütmide väljendustes. Äratada huvi ja armastust muusika vastu. Lapsi köidab ja haarab kaasa

mitmekülgne muusikaline tegevus: laulmine, tantsimine, lastepillidel mängimine, ringmängude mängimine. Muusikaline tegevus on oodatud tegevus, mis annab positiivse emotsionaalse laengu ja süvendab muusikahuvi. Tähtis on mitmekülgsest rikastada laste tundeelu, fantaasiat ja loovust.

5.6.1. Valdkonna *Muusika* eesmärgid ja õpisisu

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulavatele muusikapaladele;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna *Muusika* sisu:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

Muusikalised tegevused on:

- laulmine;
- muusika ja loodus häälte kuulamine;
- muusikaliste ja laulumängude mängimine;
- fantaasialiikumine;
- rütmiline liikumine;
- tantsimine;
- muusika kujutamine joonistustel;
- rütmi- ja lihtsamatel meloodiapillidel mängimine;
- liikumine laulude ja laulumängude saatel.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetaja:

- 1) seab esikohale emotsionaalse ja aktiivse muusikaalase tegevuse;
- 2) kujundab ja arendab lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestab lapse individuaalseid eeldusi ning toetub eduelamusele ja tunnustusele;

- 4) kasutab muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostab üksteisega muusika kuulamise, laulmise, pillimängu, muusikalis-rütmilise liikumise, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestab laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps 2-3 aastane laps:

- kuulab ja jälgib õpetaja laulu;
- sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigal tammumine, keerutamine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine);
- tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast;
- mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps 3-4 aastane laps:

- huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa üksikuid silpe, sõnu, laululõike);
- osaleb laulude esitamisel (plaksutab või laulab kaasa);
- liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit
- kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamise, keerutamine paarilisega);
- reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (plaksutab, kõigutab keha vmt);
- mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, kuljustel, väikesel trummil, üllatusmunadega, marakal).

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps 4-5 aastane laps:

- laulab rühmaga samas tempos;
- laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule;
- väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (plastilise intoneerimise ehk loona liikumisega);
- tantsib kasutades eakohaseid tantsuelemente (põlvetõstekõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis);
- osaleb laulumängudes;

- kuulab laulu ja muusikapala;
- väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega;
- tunneb kuulamise järgi ära mõningaid õpitud laule;
- mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid jt) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks;
- eristab kuulates neid tämbrite järgi.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel laps 5-6 aastane laps:

- laulab väljahingamisel vaba loomuliku häälega, selge diktsiooniga, ilmekalt;
- laulab aasta lõpuks üksi ja rühmaga koos mõned õpitud laulud;
- oskab kasutada liikumisel liikumiselemente (ees- ja külgaloppi, hüpaksammu);
- oskab liigutusi täpselt ja ilmekalt sooritada. Jälgides õiget kehahoidu; oskab liikuda vastavalt muusika väljendusvahenditele vähem kontrastse muusika järgi: dünaamika: vaikne, poolvali, vali; register: kõrge, keskmine, madal; tempo: kiire, mõõdukas, aeglane;
- suudab muusikapala lõpuni kuulata ja iseloomustada kuulatud laulu või muusikapala, kasutades avaramat sõnavara (mõtlik, laulev, õrn, tantsuline, marsilik, südamlik jne.)
- oskab eristada vokaal- ja instrumentaalmuusikat ning lihtsamaid žanre (hällilaul, rahvalaul, marss, tantsuviis);
- tunneb mõnda rahvamuusikut ja heliloojat;
- oskab mängida eakohastel rütmipillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6-7 aastane laps:

- laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist;
- laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas;
- liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja eesgaloppi;
- kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi);
- tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants);
- väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi;
- mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt taldrik, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi. või meloodialõiku);
- mängib pilliansambelis;
- suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;

- eristab kuulamise järgi laulu ja pillimängu;
- eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ning instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- liigub vastavalt muusika meeleolule;
- väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

5.7. Valdkond *Liikumine*

Lapse liikumisharjumused kujunevad eelkoolieas. Liikumist käsitledes lähtume eelkõige laste suurest liikumistarbest. Liikumisõpetuse ainekava sisaldab spetsiaalselt läbiviidavaid kindla eesmärgi ja suunitlusega tegevusi, mis peaks rikastama laste igapäevast vaba tegevust ja mängu nii ruumis sees kui ka värskes õhus ning kindlustama liikumisvilumuste kujunemise.

Liikumiskasvatuses saab laps kogeda liikumiserõõmu ilma sunni ja surveta.

Liikumisharjutused peavad olema mitmekesised, eri vahenditega, vastama rühma ja iga lapse arengutasemele ning lähtuma aastaegadest. Õpetaja peab arvestama iga last eraldi ning samal ajal nägema kogu rühma, sest ta tagab iga lapse turvalisuse. Õpetaja pöörab laste tähelepanu ilusale kehahoiule, liigutuste ilule, annab lastele vabaduse väljendada oma emotsioone liikumises, improviseerida. Lapsele on eeskujuks õpetaja, kelle liikumist ning käitumist ta püüab matkida. Õpetaja osaleb ise tegevuses: juhendab, õpetab, abistab, julgustab, innustab - ta on juht.

Liikumistegevused toimuvad kolm korda nädalas liikumisõpetaja või rühmaõpetaja juhendamisel. Liikumistegevuste läbiviimisel arvestab tegevuse läbiviija rühma tegevusplaani, lähtub oma tegevuses rühmas käsitlevatest teemadest.

5.7.1. Valdkonna *Liikumine* eesmärgid ja õpisisu

Valdkonna *Liikumine* eesmärgid:

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna *Liikumine* õpisisu

- kehalise kasvatusel alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) arvestavad, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastavad lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, kelgutamine jms;
- 3) peavad oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunavad last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistavad põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 1,5-3 aastane laps:

- kõnnib ja jookseb kogu ruumi ulatuses, kõnnib üle takistuste;
- kõnnib ja jookseb õpetaja järel teda matkides;
- püüab teha sulghüplemist paigal; hüpleb edasiliikumise, roomab neljakäpukil;
- suudab kõndida paaris kätest kinni hoides;
- veeretab palli õpetajale; veeretab palli lookade alt, liikudes ise palli järel;
- kõnnib õpetaja järel kitsal rajal (15-20 cm);
- hüpleb üle nõõri;
- poeb vahendite alt läbi, astub tõstetud pinnale ja liigub julgelt edasi, tuleb õigesti maha;
- roomab toengpõlvituses maha asetatud esemete vahel, kõndib mööda looklevat teekest;
- kõnnib rütmipillidega, sooritab liigutusi erineva muusika järgi;
- viskab palli mõlema käega vaheldumisi, viskab palli horisontaalsesse märklauda (kasti);

- viskab palli üle nööri kahe käega; parema ja vasaku käega (kõrgus 1,5 m.);
- viskab palli maha ja püüab seda;
- veab tühja kelku; kõnnib peatustega, suunda muutes; liigub suuskadel otsesuunas;
- jookseb käsi plaksutades;
- kõnnib põrandale asetatud redeli pulkadel; kõnnib võimlemispingil käte erinevate asenditega;
- kõnnib nööri juurdevõtusammuga kõrvale;
- proovib hüppata rõngasse;
- hüppab alla (15-20 cm), hüppab üle kahe paralleelse joone (10-30 cm);
- astub üle 15-20 cm kõrguste esemete, ronib varbseinal.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 4-5 aastane laps:

- omandab kõnnil õige keha- ja peahoiu, käte õlgadest vaba liikumise, aeglase ja kiire kõnni;
- suudab kerge, vetruva sammuga joosta päkkadel;
- saab hakkama põlvetõste- ja sääretõstejooksuga;
- saab hakkama ronimisega ronimislabürindil;
- tuleb toime sulghüplemisega rõngast rõngasse, põlvetõstehüplemisega paigal, edasiliikumiselega;
- sooritab kaugushüpet paigalt;
- roomab kõhuli põrandal, kõnnib võimlemispingil ümberpöördega; roomab võimlemispingil käte abil edasi tõmmates;
- viskab palli üles ja püüab (5-6 korda), viskab palli vastu seina, püüab pärast mahapõrkamist;
- põrgatab palli vasaku, parema käega (4 korda järjest);
- lööb palli vasaku ja parema jalaga; viskab palli paarilisele (kaugus 1,5-2 m);
- viskab horisontaalsesse märklauda (2-2,5 m) parema ja vasaku käega ja sooritab kaugusvisked (3,5-6,5 m) vasaku ja parema käega;
- oskab sikk-sakk kõndi esemete vahel;
- hüppab alla 30-40 cm kõrguselt, astub üle takistuste (20-30cm);
- tassib topispalli;
- liigub erinevate rütmide järgi, plaksutab käsi vastavalt rütmile; liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele, aeglustumisele;
- oskab erinevad jooksed: kiirjooks, sõrkjooks, kiirenev jooks, aeglustuv jooks;
- ronib toengpõlvituses kaldlaualt üles ja alla, käärdub matil, haarab kätega ümber põlvede, kiigub;

- kõnnib võimlemispingil mõõtsammuga;
- jookseb kaldpingil, pingil;
- hüppab kõrgust hoojooksult (20-30 cm);
- veeretab rõngast;
- tuleb toime mäest allalaskumisega kelgul üksi ja kahekesi, pöörates ja pidurdades jalgade abiga;
- saab hakkama suuskadel libisemisega, astepöördega vasakule, paremale;
- ronib ronimisredelil juurdevõtusammuga, hüppab alla 30-40 cm kõrguselt tähisele ja üle tähise;
- hoojooksult hüppab üles, puudutab 20-30 cm kõrgusele asetatud eset;
- sooritab erinevaid hüplemisi (sulghüplemine, hüplemine ese põlvede vahel, kükishüplemine);
- rivistub kolonni ühekaupa pikkuse järgi;
- jookseb mõõdukas tempos 80–100 m.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6-7 aastane laps:

- hüpleb kahel jalal üle 5-6 takistuse(15-20 cm);
- põrgatab palli paigal, edasiliikumisega, viskab palli üles, lööb käteplaksu ja püüab palli kinni;
- viskab ja püüab palli paarilisele ja paarilisega; viskab palli korvpallirõngasse; viskab palli vastu seina pörkega ja püüab palli kinni;
- kõnnib erinevate käteliigutustega; kõnnib võimlemispingil, käes olevast nööri, lindist üle astumisega;
- sõidab kaherattalisel jalgrattal, tõukerattal, sooritab vigursõitu takistuste vm. vahel;
- hüppab hoojooksult 30-40 cm kõrgusele esemele, seisab võimlemispingil ühel jalal;
- kõnnib joonel, nööri terakott pea peal; kõnnib võimlemispingil esemeid ümber paigutades;
- jookseb nõlvakust üles-alla;
- roomab toengpõlvituses, tõugates peaga palli;
- poeb läbi rõnga kõndides, joostes;
- teeb toengkägaras veeret turjale;
- hüppab hüppenööriaga;
- sooritab lihtsamaid tantsusamme;
- hüpleb harki-risti , hüpleb külge ees üle joone;
- hüppab kõrgushüpet hoojooksult;

- hüpleb hüpitsaga;
- liigub suuskadel paaristõugetega, vahelduvsammuga, sooritab astepöördeid paigal, liikumisel;
- sõidab kelguga mäest alla, läbi väravate sõites korjab maast esemeid, sooritab pöördeid;
- veeretab lumepalle, tõstab neid üksteise peale (lumekujud);
- viskab tirelit ette;
- mängib korvpalli lihtsustatud reeglitega;
- viskab märki horisontaalsesse, vertikaalsesse märklauda;
- veab jalaga palli, sööb paarilisele;
- ronib varbseinal vahelduva sammuga, ronib teiselt poolt alla;
- sõidab kaherattalisel jalgrattal, sooritades pöörded rattal vasakule, paremale;
- sõidab tõukerattal vahelduva äratõukega nii vasaku kui parema jalaga;
- keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavat tegevust;
- säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel.

6. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengu jälgimise ja analüüsimise üldeesmärk on koguda informatsiooni, mida saab jagada teiste õpetajatega (muusikaõpetaja, liikumisõpetaja) ja vanematega ning kasutada tegevuste planeerimisel, arvestades laste individuaalseid vajadusi ja eripära. Lapse arengu analüüsimisel lähtutakse lapse enda individuaalsest arengust ja alushariduse raamõppekavas toodud lapse arengu eeldatavatest tulemustest. Vaatlusandmestik on kasutatav ja mõistetav nii õpetajatele kui ka lapsevanemale. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Õpetajad viivad vaatlusi

läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õpetaja suunatud tegevustes.

Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.

Vaatlused, mille keskpunktis on lapsed kui ka ümbruskond, taotlevad järgmisi eesmärke:

- olla kursis lapse arenguga;
- saada teada, kuidas tegutsevad lapsed rühmana ja kuidas nad rühmas üksteisega suhtlevad;
- hinnata, kas ja kuidas õpetajate tegevus ning ümbrus vastavad laste vajadustele.

Lapse arengu jälgimise kirjapanek:

Lapse arengu jälgimiseks koostatakse igale lapsele arengumapp. Arengumapp on individuaalse vestluse aluseks lapsevanemaga.

Lapse arengumapp on individuaalne, lähtub lapsest ja sisaldab:

- lapse loomingut;
- õpetaja poolt üles kirjutatud intervjuusid lapsega;
- õpetaja tähelepanekuid lapse tegevuste kohta (lemmiktegevused, mis ei meeldi jm);
- lapse mängu kirjeldusi, rollide jm taolise ülevaateid;
- lapse huvitavaid ütlemissi, arvamusi ja sõnalist loomingut;
- lastevanemate küsitluslehti lapse kohta;
- õpetajate poolt täidetud lapse arengu vaatluslehti;
- 6.-7. aastastel koolivalmidusekaart.

Vaatluslehtede täitmisel tuleb kinni pidada järgnevast:

- oluline on turvaline õhkkond ja hea kontakt lapsega;
- ülesandeid võib lahendada ka rühmas;
- kui laps ülesandeid lahendab, tuleb kõikide variantide puhul anda lapsele positiivne tagasiside.

Lapse arengu vaatluslehele tehakse sissekandeid 2 korda aastas:

- sügisel 30. novembriks rühma kõikide laste kohta.

Selle etapi tulemusena saavad õpetajad teada lapse need arenguvaldkonnad, mis vajavad aasta jooksul rohkem tähelepanu; mida arvestada tegevuste planeerimisel; keda tuleks erispetsialistide juurde konsultatsioonile saata; kuidas probleemide ilmnemise korral lapse arengut suunata ja toetada).

- kevadel 30. märtsiks rühma kõikide laste kohta.

Selle etapi tulemusena saavad õpetajad teada lapse arengu edenemise õppeaasta jooksul. Õppeaasta lõppedes kirjutab õpetaja lapse vaatluslehele omapoolse kommentaari lapse arengu kohta.

Rühmas toimub tagasiside andmine lapsevanematele individuaalselt: hiljemalt novembri ja aprilli viimaseks kuupäevaks on antud tagasiside kõikide laste vanematele. Vesteldakse lapse arengu hetkeseisust ja planeeritakse koostöö lapse arendamiseks. Lapsevanem tutvub lapse arengumapiga. Lapsevanemal on võimalik ja õigus avaldada oma arvamust lapse arengumapi kohta suuliselt või kirjalikult.

Arengumapp käib lapsega kaasas kogu koolieelse perioodi. Lasteaiast lahkumisel saab laps oma arengumapi kaasa.

Vähemalt üks kord õppeaastas viib õpetaja lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguvestluse, mis:

- annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
- selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.

Lapse arengu hindamise ja arenguvestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

7. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Erivajadustega on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor. Vajadusel koostavad rühma õpetajad õppeaasta algul koostöös muusikaõpetaja, logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest. Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

8. EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPE

Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe. Mitte-eesti kodukeelega lapsed omandavad eesti keele kas:

- lõimitud tegevuste kaudu, millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe;

- täieliku keelekümbuse metoodikat rakendades.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et

laps:

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsatest väljenditest.

Õpisisuks on kuulamine, kõnelemine ja eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);

2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;

3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);

4) korratakse õpitud erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;

5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);

6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;

7) õpetaja rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusena 6-7 aastane laps:

- mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
- saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;
- saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
- kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
- teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
- oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse nii laste arengutaset,

vanust kui ka eesti keele õppe mahtu ning metoodikat. Erivajadustega lapsele koostatakse eesti keele kui teise keele õpetamiseks vajadusel individuaalne arenduskava.

9. LASTEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Väikeste laste füüsiline ja emotsionaalne heaolu ning arenguvõimalused sõltuvad nende peredest. Füüsilise heaolu tagavad toit, peavari, riided ja tervise eest hoolitsemine, emotsionaalse heaolu tagavad armastus, julgustus ja järjekindlad leebed meeldetuletused, mis on õige ja mis on vale. Arengu tagab suhtlemine, võimalus roomata, kõndida, joosta, ronida ja mängida ning uute kogemuste saamine.

Lasteaed on avatud ja lapsekeskne, soodustades lapse kasvamist ja arenemist. Siin arvestatakse lapse ealiste ja individuaalsete iseärasustega ning luuakse tingimused lapse igakülgses arenguks.

Meie arengu eesmärgiks on:

- avatus ja toetus perekonnale, olla lapsevanemale abiks;
- tagada laste turvalisus, õigete elu väärtushinnangute andmine (hea, halb, sõbralik, üksteist austav);
- suhtlemis- ja esinemisjulguse arendamine, kodupaiga kultuuritraditsioonide edasikandmine;
- tagada lapse viibimine võimalikult palju värskes õhus, hoida ja tugevdada lapse tervist.

Peredega suhtlemiseks kasutatakse erinevaid viise. Hommikul, kui lapsed lasteaeda tuuakse ja õhtul, kui lastele järele tullakse, suhtlevad õpetajad vanematega, kirjeldades päevaseid tegemisi, rääkides peredele kordaminekutest, tuletatakse meelde kohtumisi, sündmusi, ühiseid ettevõtmisi. Teretulnud on vanemad osalema rühmas tegevustes. Kuna osa meie lastest sõidab lasteaeda eri piirkondadest bussiga, siis vanemad ei käi sageli lasteaias. Ka nende vanematega teevad õpetajad koostööd, helistades telefoniga, saates koju teatise, kirjakesi ja e-maile. Igas rühmas on seatud üles teadetetahvlid infoga. Infomaterjale uuendatakse pidevalt. Lapsevanemale on stendile välja pandud nädala menüü, nädala teema, eesmärgid selle saavutamiseks. Seal leiab lapsevanem ka tänu tehtud koostöö eest. Toimuvad ühisüritused, kuhu kaasatakse ka vanemaid. Lapse lasteaeda tülles täidab vanem tutvumislehe, mille abil rühma personal saab esimese ettekujutuse lapsest. Kaks korda aastas viiakse läbi rahuloluuuring lastevanemate seas. Üks kord aasta jooksul toimuvad arenguestlused vanemaga. Üheks koostöövormiks on vajadusel ka kodude külastamine. Külastus määratakse alati perele sobivale ajale, mis on eelnevalt vanemaga kokku lepitud.

Lasteaias oleme pakkunud koostöövormina ka ajakirjade ja raamatute, sealhulgas pedagoogilise kirjanduse laenutamise. Lasteaias korraldatakse lastevanemate koosolekuid, sagedamini vestlusringe rühmades.

10. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Lasteaia õppekava arendavad koolieelse lasteasutuse õpetajad, kaasates vanemaid. Lasteasutuse õppekava muudatused kinnitab direktor õppenõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

Lasteaia õppekava uuendamine ja täiendamine toimub üks kord aastas hiljemalt augusti kuus.